

НОВЫ ЧАС

«БЫВАЙ, ЯБЛОНСКАЯ, БЫВАЙ!»

Стар. 6

ДЗЯРЖАЎНАЕ КІРАЎНІЦТВА ДЭМАГРАФІЯЙ

Да 2010 года ў Беларусі павінны былі выраўняцца паказчыкі нараджальнасці і смяротнасці, а з 2011 года — пачацца падвышэнне колькасці насельніцтва

Стар. 5

ТЭОРЫІ АРАБСКОЙ РЭВАЛЮЦЫІ

Інстытуцыйны крызіс, акт веры, сацыяльная незадаволенасць — палітолагі спрачаюцца наконт таго, што стала галоўным фактарам цяперашніх рэвалюцыяў на Усходзе

Стар. 11

ЖЫЦЦЁ БАРЫСА ПЯТРОВІЧА

Стар. 14–15

ЧЫТАЙЦЕ
Ў НАСТУПНЫМ НУМАРЫ!

ЦІ ВУЧЫЦЦА
ДЭМАКРАТЫ
Ў АМЕРЫКІ?

Нарыс Марыі Мартысевіч

▶ ПАЛІТЭКАНОМІКА

ПЕРНІК ЗА 50 ДОЛАРАЎ

Канстанцін СКУРАТОВІЧ

Больш за ўсё пасля выбараў насельніцтва Беларусі дзівяцца цэны. Яны падвышаюцца хутчэй, чым растуць заробкі.

У чым справа? Бо не могуць не здзіўляць высылкі дзяржавы, каб нарэшце накарміць народ лепей, чым ён некалі карміў сябе сам. Калісьці большасць беларусаў жылі на вёсцы ды парабкавалі на розных паноў ды камісараў. З цягам часу гараджан стала нашмат болей. Раней было як? Захацелася табе кілбасы, узяў нож — пайшоў і адрэзаў. Зараз — усё за грошы.

З гэтай нагоды адмыслоўцы зрабілі каштарыс нашых запатрабаванняў. І прыйшлі да высновы, што, прыкладам, кавалю на дзень патрэбна есці па сто грамаў сала, а настаўніцы пачатковых класаў дастаткова і трыццаці.

Але настаўніцы патрэбны калготкі, якія ў сярэднім (вызначылі спецыялісты) псуоюцца з хуткасцю 0,8 пары на месяц. А свае нагавіцы сярэдні каваль можа насіць нават 8 месяцаў, не здымаючы з ног. З дапамогай такіх падлікаў было вызначана, колькі хто павінен зарабляць.

Адпаведна, у незалежнай Беларусі быў вызначаны гарантываны дзяржавай мінімальны «спажывецкі кошчык» — у які паклалі ўсё патрэбнае для выжывання чалавека. Кошчык быў такі ж невялікі, як і сярэдні заробак па краіне. Газета «СБ» — Беларусь сёння падвыбарчыя кампаніі звычайна прыводзіць адпаведныя разлікі. Маўляў, у чэрвені 1994 года сярэдні заробак у Беларусі склаў 30 долараў. Праз 16 гадоў Лукашэнка падвысіў яго да 480 долараў. У 16 разоў! Пляскайце ў ладкі, шчырыя беларусы! Раней вы плацілі за камунальныя паслугі, пілі-елі, жаніліся і паміралі за

трыццаць долараў, а зараз — за 480! Паміраеце...

Учора зайшоў у краму: хлеб каштуе 1 доллар, ліверная каўбаса 2 долара, сасіскі-сардэлькі 4 долары, каўбаса тыпу «адэскай» — 6 долараў, тыпу «кракаўскай» — 8 долараў, і вышэйшыя гатункі (сыравэнджаныя) — 10 і болей долараў. Для далейшых падлікаў трэба мець у кішэні калькулятар. Адносна таннымі застаюцца толькі соль і запалкі.

Такім чынам, за адзін, максимум два паходы ў краму гаспадыня сёння выдаткоўвае суму, эквівалентную сярэднемесячнаму заробку 1994 года.

Што казаць, мой ільготны (на самай справе) месячны праязны квіток на электрычку плюс абанемент на метро, аўтобус і тра-

лейбус, каштуюць прыкладна 100 тысяч рублёў. 33 долары — болей, чым намінальны сярэднемесячны заробак у 1994 годзе па краіне.

Дарэчы, тагачасны беларускі прэм'ер Вячаслаў Кебіч «зарабляў» прыкладна 100 умоўных адзінак, а Лукашэнка праз пяць гадоў — 200. Што не змушала яго да эканоміі на кішэнных выдатках. Канькі, лыжы, клюшкі, амуніцыя, «мерседэсы» і новы «боінг». Але трэба ўлічыць, што брэнд «тата Колі» мае зорны статус.

Як казалі простыя людзі, каб па «перабудовачных» заробках былі тавары па «застойных» цэнах, нічога лепшага і не трэба.

Так разважаюць нават палітыкі пры ўладзе. Але, як той прапойца, які пакляўся з панядзелка не піць, друкуюць новыя грошы

і ў аўторак. Ад панядзелка да панядзелка.

Гэту «прапазіцыю» можна ўдакладніць. За 2009 год рэальны заробак беларусаў зменшыўся на 0,4%. Крызіс. Хоць Лукашэнка і паспрабаваў яго падвысіць, і ўжо нават было надрукавана рашэнне ўрада аб павялічэнні з 1 лістапада 2008 года памеру мінімальнага тарыфу аплаты працы, Міжнародны валютны фонд не параіў гэтага рабіць. Каб не правакаваць інфляцыю. Паколькі МВФ тады выдаў Беларусі пазыку ў памеры 3 мільярда долараў, давалася паслухацца. Потым была дэвальвацыя, якая зменшыла доларавы эквівалент заробкаў на 20%, потым усё астатняе, добра і сумна вядомае.

Карацей, трэба было пачынаць жыць па сродках. Але няўмоль-

на набліжалася дата чарговых выбараў. І кожны «дурань ці разумны» меў права спытаць, ці выканае Лукашэнка сваё абяцанне павялічыць намінальны сярэдні заробак да 500 долараў. Той адказаў станоўча. Праўда, спачатку народ кармілі абыццкамі. А ў лістападзе, яшчэ болей у снежні, адчынілі скарбонку. У снежні параўнальна з лістападам намінальная налічаная сярэдняя заробочная плата павысілася на 11,7%, або на 167,5 тысячы рублёў. Перадвыбарчы пернік важыў больш за 50 долараў.

Пасля гэтага можна было запытаць — хто ж супраць? Супраць выступіў ужо пасля выбараў новы старшыня ўрада Міхаіл Мясніковіч, які выказаў «глыбокую думку» студэнта-першакурсніка, згодна з якой рост заробку павінен адпавядаць росту прадукцыйнасці працы. А відавочна, што ў снежні яна не павысілася на 11,7%. Яго падтрымалі і прадстаўнікі МВФ у Беларусі. Лукашэнка, трэба меркаваць, цалкам з імі пагадзіўся. І супакоіў: я даў, я і назад забяру. Тыя 50 долараў, які на Каляды атрымаў сярэдне-статэстычны беларус. Пачалі з тых, хто мае шкодныя звычкі. Гэта каб улагодзіць жонка, у якіх мужы выпіваюць. Павялічылі кошты на гарэлку, на цукар (каб гарэлку не гналі), на тытунь (каб меней палілі і даўжэй жылі).

Спіртковыя напоі даюць ад 12 да 20% спажывецкага таваразвароту. Кожны дзень жывая капейчына, якую людзі самі прыносяць. А далей — па прайскуранту. Прычым рух не спыняецца. Ужо за першы тыдзень лютага тавары мяса-малочнай групы падаражэлі на 1,3–2%, садавіна-гародніна — на 5–6,5%, мука і крупы — на 4–5%. А колькі ўжо набрала грэчка!

Што будзе далей — пабачым. Як кажуць, у Бога дзён многа, а дасканаласць абмежаванняў не прызнае.

ФАКТЫ, ПАДЗЕІ, ЛЮДЗІ

▶ ПАДРАБЯЗНАСЦІ

ІЗАЛЯЦЫЯ БЕЛАРУСІ

Аляксей КАРОЛЬ

Прадстаўнік ЗША ў АБСЕ Іэн Кэлі 15 лютага правёў відэаканферэнцыю для беларускіх журналістаў. Ужо сам па сабе гэты факт сведчыць, што свет не забыўся пра Беларусь.

Менавіта з асуджэння дзеянняў беларускіх уладаў 19 снежня, з закліку тэрмінова вызваліць палітычных вязняў і пачаць свой выступ амбасадар Кэлі. «Мы верым у еўрапейскую будучыню Беларусі, — падкрэсліў ён. — Беларусь займае істотнае месца ў Еўропе, і вельмі важна, каб яна ўдзельнічала ва ўсіх нашых праграмах». Аднак пры гэтым звярнуў увагу на прынцыповыя абавязкі, якія Беларусь узяла на сябе, далучыўшыся да АБСЕ: павяга правоў чалавека, свабоды слова, свабоды сходаў, вяршэнства права і падзел уладаў. І якіх яна мусіць прытрымлівацца. Што тычыцца эканамічных санкцый, то яны, адзначыў Іэн Кэлі, па-за мандатам АБСЕ. Аднак АБСЕ падтрымлівае меры, абвешчаныя Еўрасаюзам.

Яшчэ адной важнай праблемай Іэн Кэлі назваў рашэнне беларускіх уладаў не працягнуць мандат офіса АБСЕ ў Мінску, тэрмін якога заканчваецца 31 сакавіка. Калі рашэнне не будзе адменена, офіс мусіць быць закрыты. Гэта рашэнне прадстаўнік ЗША ў АБСЕ назваў памылкай і выказаў спадзяванне, што яна будзе выпраў-

лена. На яго перакананне, місія АБСЕ ў Беларусі незавершаная. Праграмы, якія распачаты і якія толькі запланаваныя, разлічаны на працяглы тэрмін, яны ўзгадніліся з беларускім бокам.

Іэн Кэлі выказаў спадзяванне, што ім удалася пераканаць беларускі бок адмяніць сваё рашэнне. Калі ж не, то і ў гэтым выпадку ўсе праграмы, скіраваныя на падтрымку грамадзянскай супольнасці, будуць не толькі працягнуты, але і ўзмоцнены. Частку працы з Беларуссю возьме на сябе Варшаўскі офіс АБСЕ.

«Я не хачу, каб Беларусь была ізаляванай краінай у цэнтры Еўропы, — падкрэсліў прадстаўнік ЗША ў АБСЕ. — Але пасля падзей 19 снежня, у сувязі з гэтым рэпрэсіямі, баюся, што Беларусь у палітычным сэнсе стала фактычна ізаляванай. Мы не хочам мірыцца з такой сітуацыяй, мы хочам, каб была агульная еўраатлантычная інтэграцыя, гэта карысна і для Беларусі, і для нас. І я спадзяюся, што менавіта АБСЕ можа служыць месцам і форумам для абмеркавання такіх пытанняў».

▶ СПРАВА

ПЕРШЫЯ СУДЫ

Альбіна ВІШНЕЎСКАЯ

У Мінску распачынаюцца суды па справе аб масавых беспарадках 19 снежня.

У судзе Фрунзенскага раёна 17 лютага пачынаецца працэс над Васілём Парфянковым. Падчас прэзідэнцкіх выбараў ён удзельнічаў у кампаніі «Гавары праўду!», быў актывістам штаба Уладзіміра Някляева. Абвінавачаны знаходзіцца ў СІЗА на вуліцы Валадарскага.

На падыходзе іншыя судовыя працэсы. У Маскоўскі суд перададзены справы двух грамадзян

Расіі — Арцёма Брэуса і Івана Гапонава. Арыштаваныя знаходзіцца ў СІЗА на Валадарцы. Яны абвінавачваюцца ў актыўным супраціўленні прадстаўнікам улады. Пра гэта паведаміў Аляксандр Шарэйка, намеснік начальніка аддзела галоўнага ўпраўлення крымінальнага вышуку МУС.

З матэрыяламі сваіх спраў ужо азнаёміліся Зміцер Новік з Баранавіч і Аляксандр Малчанаў з Барысава. Зміцер знаходзіцца на Валадарцы, а Аляксандр — у СІЗА КДБ. Абодва з'яўляюцца абвінавачанымі.

Па справе аб масавых беспарадках, як інфармуе праваабарончы цэнтр «Вясна», праходзяць 42 абвінавачаных і 12 падазраваных.

Яна распачата па артыкуле 293 Крымінальнага кодэкса пасля акцыі супраць фальсіфікацыі выбараў, якая адбылася ў Мінску 19 снежня.

З матэрыяламі крымінальнай справы пачынае знаёміцца лідар «Маладога фронту» Зміцер Дашкевіч. Яго і маладафронтаўца Эдуарда Лобава абвінавацілі ў «асабліва злосным хуліганстве» (ч. 3 арт. 339 КК). Актывісты былі затрыманы на вуліцы 18 снежня. Па версіі міліцыі, яны збілі двух грамадзян. Праваабаронцы адзначаюць, што спецслужбы ўчынілі правакацыю з мэтай ізаляцыі актывістаў напярэдадні выбараў. Зміцер і Эдуард змешчаны ў жодзінскую турму.

Між тым, 15 лютага з СІЗА КДБ пад падпіску аб нявыезде выпушчаны Аляксандр Арыстовіч, давераная асоба экс-кандыдата Мікалая Статкевіча.

▶ ПРАВЫ ЧАЛАВЕКА

ПАДКЛЮЧЫЛАСЯ КОНТРВЫВЕДКА

Алена ВАРАЖБЕЙ

Па справе аб «масавых беспарадках» пачала выклікаць контрвыведка. Чарговым наведнікам гэтага ведамства стала праваабаронца Наста Лойка.

Наста прыйшла туды 15 лютага пасля неаднаразовых тэлефанаванняў. Капітан ваеннай контрвыведкі Дзяніс Навіцкі прапанаваў «супрацоўніцтва» са следствам. У прыватнасці, дапамагчы на фота і відэаматэрыялах апазнаць асобаў. Праваабаронца адмовілася ад размовы, бо пазву, як абяцалі, ёй так і не ўручылі.

Адразу па двух крымінальных артыкулах папярэдзілі актывістку Тацяну Шамбалаву. УКГБ па Магілёўскай вобласці 15 лютага правёў з дзяўчынай прафілактычную гутарку. Ёй уручылі пісьмовае папярэджанне за ўдзел у дзейнасці незарэгістраванай партыі (арт. 193) і ў несанкцыянаваным мерапрыемстве 19 снежня (арт. 293 КК — масавыя

беспарадкі), паставілі на «прафілактычны ўлік».

На 10 сутак за «плошчу» асудзілі актывіста БХД Вадзіма Кабанчука, сябра ініцыятыўнай групы экс-кандыдата ў прэзідэнты Віталія Рымашэўскага. Яго затрымалі на мяжы па вяртанні ў Беларусь. Пры сабе ў яго было каля 100 газет, выдадзеныя актывістамі за мяжой, — іх мыгнікі забралі на экспертызу. Разгляд справы 15 лютага ў судзе Маскоўскага раёна Мінска быў таемным. Вадзіма схавалі нават ад маці, якая ад самай раніцы з паплетнікамі чакала яго ў судзе.

Прафесара Георгія Лепіна апыталі як сведку ў Кастрычніцкім РУУС Мінска. Усе пытанні датычыліся падзей 19 снежня. У асноўным цікавіліся, што казалі і рабілі кандыдаты. У Гродне 14 лютага міліцыянты правялі ператрус у кватэры сябра Партыі БНФ Міколы Лемяноўскага. Яго дачка Вераніка з актывісткай Надзеяй Крапівінай была затрыманая па падазрэнні ў напісанні графіці ў падтрымку палітвязняў. Потым дзяўчат адпусцілі. У Лемяноўскіх забралі два сістэмныя блокі кампутараў.

У Мазыры 15 лютага КДБ дапытаў сябра АГП з Калінкавічаў

Людмілу Краснасельскую. Супрацоўнік аддзела Васіль Прыходзька дапытаў жанчыну тры з паловай гадзіны. Аналагічны допыт 14 лютага ён правёў з пенсіянерам Рыгорам Крывіцкім, актывістам выбарчага штаба Андрэя Саннікава. Дапыталі як сведку і Аляксандра Кавальчука, давераную асобу Віталія Рымашэўскага. Дарэчы, Ніхто з іх у Мінску 19 снежня не быў.

У Магілёве оперуаўнаважаны КДБ Андрэй Рошчын дапытаў сябра аргкамітэта партыі «Беларускі рух» Аляксандра Анісімава. Яму паказвалі для апазнавання фотаздымкі, пыталіся, хто са знаёмых удзельнічаў у акцыі 19 снежня. «Прапанавалі стандартнае супрацоўніцтва па справе. Я адмовіўся. Параілі не рабіць неабдуманых учынкаў», — паведаміў актывіст.

А 16 лютага віцэспячкі чэкісты «ператрэслі» «Еўрапейскі клуб». Ён месціцца ў прыватным доме, уласнікам якога з'яўляецца Хрыстафор Жаліпаў, давераная асоба экс-кандыдата Аляксея Міхалевіча. Гаспадарка прывезлі на вобшук з КДБ, куды ён быў выкліканы на допыт. Ператрус санкцыянаваны таксама ў межах крымінальнай справы аб беспарадках.

▶ КАМПАНІЯ

ВЯРНУЦЬ КАМПУТАРЫ З КДБ!

Альбіна ВІШНЕЎСКАЯ

Пацярпелыя ад ператрусаў КДБ грамадзяне будуць змагацца за вяртанне сваёй уласнасці. Праваабаронца Алег Волчак заклікаў распачаць «кампанію па вяртанні кампутараў з незаконнага ўладання КДБ».

Пасля выбарчых ператрусаў прайшло два месяцы, а вынятыя кампутары дагэтуль у КДБ. Вярнуць сваю маёмасць намагаюцца і праваабаронцы, і журналісты, а таксама палітыкі і моладзевыя актывісты. Але тэлефанаванні ў КДБ плёну не прыносяць. Напрыклад, следчы Андрэй Дарашэвіч, які праводзіў ператрус у

Алега Волчака, заявіў, што ён цяпер да гэтага кампутара не мае ніякага дачынення. Яго забралі ў «інфармацыйны цэнтр».

«Нам трэба зараз усім скаардынавацца. Падвесці вынік, колькі было забрана кампутараў, хто іх вымаў, каб былі прозвішчы. І ўзяцца за абарону сваіх правоў — унутры краіны і на міжнародным узроўні падняць гэта пытанне», — сказаў Алег Волчак.

«Працэсуальную атаку» па вяртанні тэхнікі, як адзначыў ён, трэба пачынаць са следчых. Андрэй Дарашэвічу праваабаронца дашле бліжэйшым часам хадаініцтва з пералічэннем парушаных правоў і патрабаваннем вярнуць кампутар. «І каб далі тлумачэнне, дзе мая тэхніка. Чаму праводзяць агляд, і не выклікаюць мяне як сведку? У адпаведнасці з законам, яны абавязаны паведаміць,

якая праводзіцца экспертыза. Я павінен азнаёміцца і ўнесці свае заўвагі. А то калупаюцца ў кампутары, не ставячы мяне ў вядомасць».

Калі пытанне не будзе вырашана следчым, наступныя крокі — скарга начальству КДБ і зварот у суд. Таксама Алег Волчак мае намер звярнуцца ў Генпракуратуру. Бо лічыць, што пракурор Мінска Мікалай Кулік даў санкцыю на ператрус «на пустым месцы».

«Гэтыя налёты на праваабаронцаў, на журналістаў не маюць законных падстаў. Іх мэта — зрабіць перашкоды для нашай працы. Атрымаць інфармацыю з гэтых кампутараў не для справы аб «масавых беспарадках». У адносінах да нас вядуцца апэратыўныя мерапрыемствы, каб выявіць сувязі і кантакты. Бо супрацоўнікі КДБ прыходзяць і не ведаюць, што шукаюць і што ім трэба знайсці. Усё запар пераглядаюць. А гэта ўжо ўмяшанне ў асабістае жыццё», — падкрэсліў Алег Волчак.

Ён адзначыў, што сітуацыю з невяртаннем тэхнікі трэба давесці і да міжнароднай супольнасці. У прыватнасці, да спецдакладчыка

ААН па пытанні пра становішча праваабаронцаў, камісара ААН па правах чалавека і да праваабарончых арганізацый.

Паводле словаў Алега Волчака, кампанія за вяртанне кампутараў «імідж Беларусі не палепшыць». «Калі ўлады думаюць, што мы не можам абараніцца, то яны глыбока памыляюцца. За намі таксама ёсць сіла — і закона, і міжнароднай падтрымкі, пра што кажучы санкцыі», — лічыць ён. Праваабаронца спаслаўся на рэзалюцыю ПАСЕ па Беларусі з патрабаваннем спыніць пераслед грамадзянскай супольнасці.

«Пад ляжачы камень вада не цяеця. Таму, натуральна, трэба адстойваць свае правы. Бо другога выйсця ў нас няма. І мы павінны давесці да следчых, што яны нясуць персанальную адказнасць за свае дзеянні. Каб потым не спісвалі на рэжым ці загад начальніка. Бо раней ці пазней гэты мутны час скончыцца», — зазначыў Алег Волчак.

ТВДНЁВЫ АГЛЯД

РАЗБОРКІ. ПРАЦЯГ

Сяргей САЛАУЁЎ

Разборкі ў апазіцыйным лагерах працягваюцца. Услед за калізіямі ў Аб'яднанай грамадзянскай партыі ды Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Грамада) надыйшла чарга Партыі БНФ.

Напрыканцы мінулага тыдня напружанасць у старэйшай і найбольш пазнавальнай палітычнай партыі дасягнула крытычнага стану. 10 лютага была абнародавана заява, у якой 86 сябраў Мінскай гарадской арганізацыі Партыі БНФ паведамлілі пра свой выхад з партыі. Сярод сышоўшых — ветэраны партыі, такія, як Юры Хадыка, Алесь Марачкін, Валянціна Свяцкая, Лявон Баршчэўскі. Некаторыя іншыя спынілі дзейнасць у Партыі БНФ фактычна. Прыкладам, Віктар Івашкевіч заяву пра выхад не пісаў, але не мае намер перарэгістравацца як сябра партыі.

Паводле слоў Івашкевіча, выхад з партыі абумоўлены некарэктнымі паводзінамі экс-кандыдата ў прэзідэнты ад партыі Рыгора Кастусёва. «Дзеянні Кастусёва падчас выбарчай кампаніі і пасля яе выклікалі вялікае абурэнне сярод сябраў партыі. Першае: падчас другога тэлевыступу ў якасці кандыдата ў прэзідэнты Кастусёў парушыў негалосны «пакт аб ненападзе» паміж дэмакратычнымі кандыдатамі ў прэзідэнты, і замест таго, каб крытыкаваць Лукашэнку, пачаў крытыкаваць сваіх калег. Другое: Кастусёў заявіў, што падарыў Мікалаю Лукашэнку буквар з надзеяй, што той, калі стане прэзідэнтам, будзе добрым кіраўніком. Трэцяе: пасля таго, як былі затрыманы большасць кандыдатаў у прэзідэнты, Кастусёў даў БТ інтэрв'ю, якое дыскрэдытуе яго калег. І чацвёртае: ужо пазней Кастусёў заявіў, што Лукашэнка выконвае праграму Партыі БНФ», — сказаў Івашкевіч.

Паводле Івашкевіча, такія паводзіны Кастусёва прывялі «да поўнай дыскрэдытацыі ідэй і каштоўнасцяў Партыі БНФ, з якой шараговыя сябры змірыцца не змаглі». «Мы проста адчуваем сорам за ўдзел у партыі, ад якой быў вылучаны такі кандыдат у прэзідэнты», — заявіў палітык.

А ўжо 11 лютага «ўшэльцы» стварылі аргкамітэт нацыянальна-дэмакратычнай партыі пад рабочай назвай «Беларускі Рух». Галоўнымі прыярытэтамі створанай партыі будуць барацьба за вызваленне палітычных зняволеных, правядзенне свабодных і справядлівых выбараў без удзелу ў іх Аляксандра Лукашэнкі, максімальна жорсткія санкцыі ў дачыненні да кіруючай эліты Беларусі.

Ці расколецца БНФ ізноў? Здаецца, што «аксакалы» прайгралі «маладым ваўкам», якія прыйшлі да кіраўніцтва партыі. І з пэўнай доляй верагоднасці можна сказаць, што «аксакалы» за што змагаліся, тое і прыдбалі! Сітуацыя нагадвае дванаццацігадовы цыкл кітайскага календара. Дванаццаць гадоў таму «маладыя», якія зараз сталі «аксакаламі», адсунулі ад кіраўніцтва Зянона Пазняка, у выніку чаго атрымалася Партыя БНФ і Кансерватыўна-хрысціянская партыя — БНФ. Мажліва, што зараз БНФаў будзе ўжо тры.

Аднак кіраўніцтва Партыі БНФ усё ж спрабуе ўтрымаць сваіх старых папалч-

Першы віцэ-прэм'ер Беларусі Уладзімір Сямашка сказаў, што ён не супраць стварэння холдынгу МА3а і КАМА3а, але пакуль Беларусь плануе аддаць толькі 49% акцый ААТ «МА3»

нікаў каля сябе. 12 лютага Сойм Партыі БНФ прыняў адозву, у якой палічыў «палітычна безадказным» рашэнне некаторых сябраў пра выхад з партыі.

На думку сябраў сойма, гэтае рашэнне «аб'ектыўна садзейнічае аслабленню нацыянальна-дэмакратычных сіл Беларусі». Разам з тым падкрэсліваецца, што большая частка тых, хто падпісаў заяву аб выхадзе з партыі, у апошнія гады не бралі ўдзелу ў партыйным жыцці. «Яны свядома адмовіліся ад удзелу ва ўсіх партыйных кампаніях, што праводзіліся на працягу апошніх паўтара гадоў: кампаніі аўтарэфэрэндуму, выбарчай кампаніі 2010 года, кампаніі па зборы паручыцельстваў у падтрымку палітзняволеных», — гаворыцца ў дакуменце.

Сойм Партыі БНФ падкрэсліў, што пераважная большасць сябраў арганізацыі актыўна працавала на працягу апошніх гадоў. «Гэта азначае, што Партыя БНФ застаецца сілай, адзіства якой грунтуецца на агульных ідэйных перакананнях, а не на прыхільнасцях да канкрэтных асоб», — зазначаецца ў заяве. Сойм Партыі БНФ таксама раіць падпісантам заявы аб выхадзе з партыі «вярнуцца ў яе шэрагі і зрабіць свой унёсак у пабудову свабоднай Беларусі».

Ці прыслушаюцца да гэтай заявы «ўшэльцы» — невядома. Пакуль такіх сігналаў ад іх не было.

Між тым, здаецца, пачынаецца «дзержбан» беларускай маёмасці. Расійская дзержаўная карпарацыя «Растэхналогіі» накіравала кіраўніцтва Беларусі ліст з прапановай аб'яднаць найбуйнейшага расійскага вытворцу грузавых аўтамабіляў — ААТ «КАМА3» — і Мінскі аўтамабільны завод (ААТ «МА3») у адну кампанію. Згодна з прапановай, у выніку КАМА3 будзе валодаць 100% акцый МА3а, а ўлады Беларусі будуць мець пакет акцый у КАМА3е,

паведамліў кіраўнік «Растэхналогіі» Сяргей Чэмезаў.

Паводле яго слоў, мяркуецца правесці дадатковую эмсію акцый КАМА3а. Затым улады Беларусі атрымаюць у акцыянерным капітале КАМА3а пакет акцый у абмен на 100% акцый МА3а. Чэмезаў дадаў, што наўрад ці гэта будзе блакуючы пакет. Усё будзе залежаць ад таго, у якую суму будзе ацэнены МА3. Расійскі бок пакуль ацэнку не праводзіў.

Такая заява не магла не выклікаць хвалю адпаведнай рэакцыі. Сапраўды, невядома яшчэ, колькі каштуе той жа КАМА3, каб за яго аддаць сто працэнтаў акцый МА3а.

Першы віцэ-прэм'ер Беларусі Уладзімір Сямашка адказаў, што ён не супраць стварэння холдынгу МА3а і КАМА3а, але пакуль Беларусь плануе аддаць у кіраванне холдынгу 49% акцый ААТ «МА3». А ніякі не 100%. І, можа быць, нават гэтыя акцыі будуць залежаць ад «добрай волі» і палітычных адносін паміж Беларуссю і Расіяй.

Беларусь просіць крэдыт у Расіі на будаўніцтва АЭС тэрмінам на 25 гадоў, паведамліў той жа Сямашка. Беларусь спадзяецца атрымаць дзержаўны крэдыт у памеры 9 мільярдаў долараў. Крэдыт разлічаны на будаўніцтва як самой АЭС, так і інфраструктуры. Сямашка таксама заявіў, што адтэрміноўка плячэжы па крэдыце будзе дазволена да моманту ўзвядзення АЭС, гэта значыць да 2016 года. Пагадненне аб будаўніцтве і крэдытаванні беларускай АЭС можа быць падпісанае 15 сакавіка на пасяджэнні саюзага ўрада.

А Расія, тым часам, не выконвае свае абавязальствы па пастаўках нафты ў Беларусь. У студзені Расія паставіла 617 тысяч тон нафты замест запланаваных 1,5 мільёна.

Так што зараз трэба будзе збірацца і з нашымі апетытамі, і з расійскімі.

ФІГУРЫ ТЫДНЯ

ЧЭСЛАЎ НЕМЭН

У мінскім Палацы мастацтва адбылася вечарына, прысвечаная памяці сусветна вядомага рок-музыкі, паэта, кампазітара, спявака Чэслава Немэна. Ён нарадзіўся 16 лютага 1939 года ў вёсцы Старыя Васілішкі (зараз Шчучынскі раён Гродзенскай вобласці), а памёр 17 студзеня 2004 года ў Варшаве (Польшча).

Вечарына праводзілася ў межах арт-праекта «Ахвяры мастацтва», які ўваходзіць у міжнародны фестываль эксперыментальнага мастацтва «Дах-12», арганізаваны жывапісцам Алесем Родзіным і перформерам Зміцерам Юркевічам.

Як адзначыў кандыдат мастацтвазнаўства Яўген Шунейка, з 2005 года ў Мінску кожны год у лютым «па патрэбе душы» праводзіцца мастацкая акцыя, прысвечаная памяці «нашага генія, прарока мастацтва новага стагоддзя, які быў вельмі прыгожым чалавекам і асобай, якую нельга забыць».

Падчас вечарыны была паказана фотавыстава Валерыя Федарэнкі і Альфрэда Мікуса, прысвечаная радзіме Немэна — вёсцы Старыя Васілішкі.

Як паведаміў Федарэнка, некалькі месяцаў таму ў Старых Васілішках адкрыўся музей Чэслава Немэна. Ён знаходзіцца ў хаце, дзе нарадзіўся рок-музыкант. Ён прапанаваў у 2014 годзе правесці ў Беларусі вялікі міжнародны фестываль, прысвечаны 75-м угодкам з дня народзінаў Немэна.

АНДРЭЙ ПАЧОБУТ

Бузэка «Польскае радыё для замежжа». «Еўропа з табой, Андрэй», — запэўніў Бузэк.

Тым часам сайт прэзідэнта Польшчы паведаміў, што Браніслаў Камароўскі ўзгадняе аптымальную рэакцыю на прысуд Пачобуту з Міністэрствам замежных спраў, няўрадавай арганізацыяй «Польская супольнасць» (падтрымлівае сувязі палякаў за мяжой з Польшчай) і неафіцыйным Саюзам палякаў на Беларусі.

11 лютага суд Кастрычніцкага раёна Мінска вынес Пачобуту вырок — 15 сутак адміністрацыйнага арышту за ўдзел у несанкцыянаванай акцыі пратэсту ў беларускай сталіцы 19 снежня 2010 года. Рашэнне па яго справе вынесла суддзя Наталля Пратасавіцкая, уключаная ў спіс асоб, у дачыненні да якіх Савет міністраў замежных спраў краін Еўрасаюза ўвёў візавыя санкцыі 31 студзеня.

Пачобут сцвярджае, што 19 снежня ён працаваў у Мінску як журналіст. 13 студзеня за ўдзел у акцыі ён быў аштрафаваны гэтым жа судом на 50 базавых велічынь (1,75 мільёна рублёў), аднак пракуратура абскардзіла гэты вердыкт, палічыўшы яго занадта мяккім.

ДАР'Я ДОМРАЧАВА

Беларуская біятланістка Дар'я Домрачава заняла трэцяе месца ў гонцы з масавым стартам, што прайшла ў амерыканскім Форт-Кенце 13 лютага, у заключны дзень восьмага этапу Кубка свету.

Дыстанцыю 12,5 кіламетра спартсменка пераадолела за 39 хвілін 59,3 секунды, закрыўшы 19 з 20 мішэняў (промах на першым агнявым рубяжы). Домрачава на 28,7 секунды адстала ад немкі Магдалены Нойнер (0+0+0+1) і на 5,1 секунды — ад яе суайчынніцы Андрэа Хенкель (0+0+1+0). У гэтым сезоне беларуская біятланістка шосты раз увайшла ў тройку прызёраў.

У агульным заліку Кубка свету Домрачава ўзнялася з восьмага на шостае месца (603 балы).

Заклучым, дзевяты, этап Кубка свету пройдзе з 17 па 20 сакавіка ў нарвежскім Халменколене, а з 3 па 13 сакавіка ў Ханты-Мансійску (Расія) адбудзецца чэмпіят свету па біятлоне.

У Страсбургу на пасяджэнні Еўрапарламента яго старшыня Ежы Бузэк заклікаў беларускія ўлады неадкладна вызваліць з-пад варты старшыню галоўнага савета неафіцыйнага Саюза палякаў на Беларусі, карэспандэнта польскай «Газеты выбарчай» Андрэя Пачобута.

«Я патрабую ад уладаў у Мінску неадкладнага вызвалення Андрэя Пачобута з-пад варты. Прыговор да 15 сутак арышту з'яўляецца знакам працягу націску на грамадзян, якія маюць мужнасць думаць інакш і гаварыць пра гэта адкрыта», — прыводзіць словы

ПАЛІТЫКА

▶ АЗБУКА ПАЛІТАЛОГІІ

МАСТАЦТВА ВЫДУМВАННЯ ПАГРОЗ

Сяргей НІКАЛЮК

Дзяржаўная бяспека каштуе грошай. Да змагання за права іх асвойваць і зводзіцца палітычнае жыццё ва ўладнай «вертыкалі».

Надышоў час карыстацца словам «інавацыя» (англ. innovation — новаўвядзенне). У якасці пацверджання, што гэта сапраўды так, спашлюся на статыстыку. У 1996 годзе ў тэксце дакладу, агучанага з трыбуны першага Усебеларускага народнага сходу, гэта слова адсутнічала. У 2001-м, на другім «усенародным вечы», яно прагучала двойчы, на трэцім — ужо сем разоў, на чацвёртым — дванаццаць!

Прагрэс відавочны. Але, што цікава, усе даклады «адзінага палітыка» (АП) складаюцца з дзвюх частак: першыя напісаны спірайтарамі, другія — чыстая імправізацыя дакладчыка. Дык вось, слова «інавацыя» сустракаецца толькі ў першых частках дакладаў. У маёй кампютарнай бібліятэцы ёсць папка «Лук», а ў ёй, як у матрысоў, папка «2010» з файламі мінулагадніх дакладаў АП, а таксама з файлам «Цытаты» аб'ёмам у 31 старонку. У апошнім сабраны асобныя выказванні АП. Вы будзеце здзіўлены, але ў файле «Цытаты» заапаветнае слова адсутнічае.

1-4 і 2-3

Усіх сабак, як сцвярджае кітайская прыказка, можна падзяліць на тых, якія гэту дарогу пераходзілі, і на тых, якія гэту дарогу не пераходзілі. Скарыстаюся мудрасцю старажытнага народа і злучу першыя прэзідэнцкія выбары з чацвёртымі, а другія — з трэцімі. А зараз паспрабую растлумачыць логіку такога камбінавання.

Выбары 1994 года я адношу да шэрагу лёсавызначальных. Яны адкрылі дарогу для структурных пераўтварэнняў. «Вертыкаль» улады, «беларуская эканамічная мадэль» і няздольная жыць без дзяржаўнай апекі «большасць» — галоўныя вынікі лёсавызначальных выбараў. Другія і трэція выбары ў гэтым сэнсе сталіся праходнымі. Нацыяналісты больш не пагражалі стабільнасці, мэты былі пастаўлены, задачы вызначаны. Заставалася толькі працаваць у звыклым рытме.

Бяда прыйшла, адкуль не чакалі. У студзені 2007 года Расія падвоіла кошт на газ. Увосень 2008-га высу прыстаўлілі ў геаграфічным цэнтры Еўропы накрыла хваля сусветнага крызісу.

Быццё, як вядома, вызначае свядомасць, у тым ліку і свядомасць АП. Параўнаеце два выказванні. «Мы не разбазарылі народное достояние, не нахваталісь иностранных займов, не влезли в долги, отдавать которые пришлось бы детям и внукам». «У нас не хватает денег, мы готовы бы купить, но не хватает денег. Вот поэтому я заимствовал, заимствовал и заимствовал».

Абодва выказванні прагучалі з трыбун Усебеларускага народнага сходу, але з затрымкай у дзевяць гадоў. За гэты невялікі па гістарычных мерках адрэзак часу свет змяніўся, і гэтае змяненне не засталося незаўважаным з вяршыні ўладнай «вертыкалі». Падмацоў сказанае цытатай з «Советской Белоруссии»: «Прэзідэнт падрабязна спыніўся на першачарговых задачах, якія павінны вырашыць урад. У ліку найбольш істотных — правядзенне структурнай перабудовы эканомікі. Яна павінна быць накіравана як на карэнную мадэрнізацыю дзейных прадпрыемстваў з мэтай падвышэння іх канкурэнтаздольнасці, так і на стварэнне прынцыпова новых вытворчасцяў і сектараў эканомікі...»

У прыведзенай цытаце ключавое слова — «перабудова». На абяцаннях разгэбці завалы гарбачоўскай перабудовы наш герой заехаў у вялікую палітыку. На працягу трох прэзідэнцкіх тэрмінаў ён запэўніваў сябе і іншых у тым, што абраны ім курс развіцця Беларусі з'яўляецца правільным. Ён і сёння ад сваіх слоў не адмаўляецца, як не адмаўляліся ад сваіх слоў яго папярэднікі — генеральныя сакратары ЦК КПСС. Тыя абяцалі за 20 гадоў пабудаваць матэрыяльна-тэхнічную базу камунізму. Замест камунізму атрымалася маскоўская алімпіада, але ж атрымалася!

Рэсурс, згенераваны структурнай перабудовай пачатку 90-х, выпрацаваны амаль цалкам, таму я і аб'ядноўваю чацвёртыя прэзідэнцкія выбары з першымі. Для чарговага рыўка краіне неабходны інавацыі. Па паперцы гэта слова нам ужо зачытваюць...

Прэм'ер-кантралёр

27 студзеня парламент зацвердзіў на пасадзе прэм'ер-міністра чалавека, дасведчанага «*что такое нано-, био-, лазерные, фармакологические, космические и другие передовые технологии*». Менавіта такі прэм'ер-міністр і патрэбны краіне, якая «*переходит на инновационный путь развития*». Галоўная праблема любой мадэрнізацыі, у тым ліку заснаванай на інавацыях, — гэта праблема суб'екта.

У чарговы раз звярнуся па дапамогу да слоўніка замежных слоў: суб'ект (лац. subjektum) — чалавек, які спазнае навакольнае свет (аб'ект) і ўздзейнічае на яго ў сваёй практычнай дзейнасці.

Досвед краін, паспяхоўных у інавацыйным сэнсе, падказвае, што ўзначальваць спіс асобаў, адказных за спасціжэнне свету, павінны навукоўцы, а за эфектыўнае на яго ўздзеянне — бізнэсмэны. Беларусь і ў гэтым пытанні ідзе сваім шляхам. Праілюструю

сказанае на прыкладзе сельскай гаспадаркі: «*Техники хватает. И к этому, конечно, государство приложило. Машинные дворы привели в порядок. Сейчас возьмемся за обслуживание (вы слышали, что я поручил ГАИ), в марте-апреле мы встряхнем губернаторов, председателей райисполкомов, руководителей хозяйств и спросим их, посмотрим на их ответственность за эту технику*».

Звярніце ўвагу: «*Техники хватает*». Яна апынулася на машынных дварах не дзякуючы клопам там рушлівых гаспадароў, а таму што «дзяржава прыклалася». Зараз самы час прыступіць да яе абслугоўвання. ДАІ адпаведны ўказанні на гэты конт ужо атрымала. Вясной далучацца і вышэйшыя звёны ўладнай «вертыкалі». Прыведзеную вышэй цытату я запазычыў з дакладу на VI з'ездзе ФПБ. Ён утрымлівае цэлы букет прапаноў, закліканых забяспечыць «*повышение конкурентоспособности в мире не только белорусской продукции, но и всей нашей страны в целом*».

У стройным шэрагу наменклатурных барацьбітоў за падвышэнне канкурэнтаздольнасці краіны ёсць сваё месца і ў адмыслоўца ў галіне нана-, бія- і іншых тэхналогій. «Премьер-министр, — на думку АП, — должен прежде всего **контролировать** выполнение стратегических задач, определенных в программе социально-экономического развития Беларуси на пятилетку».

Сацыялізм — гэта ўлік і кантроль. Гэта ленінская формула актуальная і ў сучаснай Беларусі. Яна актуальная ўсюды, дзе эканамічнае жыццё зводзіцца да адміністрацыйнага пераразмеркавання рэсурсаў і дзе ў якасці адзінага суб'екта пераразмеркавання выступаюць прадстаўнікі «вертыкалі» ўлады. Таму прэм'ер-кантралёр, прэм'ер-дыспетчар у такой эканоміцы глядзіцца вельмі арганічна.

Парад канцэпцый

Калі б дзве папярэднія часткі маёй «Азбукі» прачытаў расійскі

сачыёлаг Сімон Кардонскі, дык ён напэўна выступіў бы ў абарону інавацыйных здольнасцяў беларускіх чыноўнікаў. Даю яму слова: «Унутраны попыт на інавацыі і інавацыйная актыўнасць у нас у краіне надзвычай вялікія, аднак не ў тэхналагічных галінах, а ў рэсурсавай гаспадарцы і статутных адносінах. Бо прэтэндэнты на частку бюджэту трэба спачатку прыдумаць пагрозу, для нейтралізацыі якой неабходны дадатковыя рэсурсы, абгрунтаваныя яе і потым абараніць у канкурэнтнай барацьбе з такімі ж вынаходнікамі пагроз. А потым вывесці рэсурсы з бюджэту, распілаваць і асвоіць. Суцэльныя інавацыі».

«У нас у краіне» — гэта ў Расіі. А ў нас? Ці маюцца на Беларусі свае спецыялісты па выдумванні пагроз? У адной са студзеньскіх Азбук (гл. «Зрабіў той, каму выгадна») я выказаўся наконт гэтага пытання. Я не быў арыгінальны. Аналагічныя версіі высунулі шматлікія аналітыкі. 20 студзеня на нарадзе «па некаторых унутраных пытаннях» АП рашуча ўстаў на абарону сілавікоў і аспрэчыў чуткі пра магчымую дэзінфармацыю з іх боку: «*Я попрошу в этой связи всем успокоиться и понять одну вещь: первым, кто защищает суверенитет и независимость страны и ту систему, которая функционирует, является президент. Никаких действий правоохранительные органы не предпринимали, не предпринимают и не будут предпринимать по наведению порядка в стране без санкции президента*».

У тым, што рашэнне «по наведению порядка» прыняў асабіста АП, ніхто і не сумняваўся. Але рашэнні любы кіраўнік прымае на падставе інфармацыі, падрыхтаванай падначаленымі, і чым вышэй ранг кіраўніка, тым большая яго залежнасць ад свайго найбліжэйшага асяроддзя. А зараз перачытайце Кардонскага.

Мастацтва выдумвання пагроз не ўчора нарадзілася і не заўтра памрэ. У наш час вытворчасць пагроз пастаў-

лена на канвеер. Набіраю ў Яндэксе «Беларусь концепция демографической безопасности» і атрымліваю 300 тысяч спасылак. Набіраю «Беларусь концепция продовольственной безопасности», атрымліваю 348 тысяч спасылак. Але гэта не мяжа: на «Беларусь концепция национальной безопасности» Яндэкс адгукнуўся 1 мільёнам спасылак.

На гэтым спіс канцэпцый бяспекі не вычарпаны. Свае бенефіцыяры ёсць і ў канцэпцыі **энергетычнай** бяспекі. А як наконт канцэпцыі **інфармацыйнай** бяспекі? Адчуваецца ўзровень канкурэнцыі?

За кожнай канцэпцыйнай стацыя адпаведныя бюджэты. Да барацьбы за права іх асвойваць і зводзіцца палітычнае жыццё ва ўладнай «вертыкалі». Сёння для таго, каб адекватна рэагаваць на выклікі, неабходна ў аўральным парадку мадэрнізаваць эканоміку. Не здзіўлюся, калі хуткім часам будзе прынятая канцэпцыя **тэхнічнай** бяспекі.

Але не варта думаць, што інавацыйны патэнцыял сабраны выключна наверх. Улада распрацоўвае інавацыйныя схемы па зборы падаткаў. Народ у адказ вынаходзіць спосабы іх нейтралізацыі. Вось прыхаваўся ў кустах даішнік. У руках у яго радар — гэтакі інавацыйны цуд, створаны заходнімі ўмельцамі для барацьбы з парушальнікамі на дарогах. Здавалася б, ну што здольны супрацьпаставіць радару наш аўтамабіліст? А супрацьпаставіць тэхнічнай інавацыі ён здольны інавацыя сацыяльнай. Не буду яе апісваць, яна і так добра вядомая.

У рынковай эканоміцы інавацыі накіраваны на павелічэнне прыбытку. У эканоміцы размеркавальнай — на раскрасданне бюджэтных рэсурсаў. Таму ў іх карупцыя — гэтыя дэвіянты паводзіны (лат. deviatio — адхіленне), а ў нас — спосаб узгаднення прыватных інтарэсаў з інтарэсамі дзяржавы. І для дасягнення падобных узгадненняў неабходны інавацыі, але па «паняццях».

► РОЗДУМ

ДЗЯРЖАЎНАЕ КІРАЎНІЦТВА ДЭМАГРАФІЯЙ

Канстанцін СКУРАТОВІЧ

Да 2010 года ў Беларусі павінны былі выраўняцца паказчыкі нараджальнасці і смяротнасці, а з 2011 года — пачацца падвышэнне колькасці насельніцтва.

Гэта абяцала праграма дэмаграфічнага развіцця краіны на 2007–2010 год, якую зацвердзіў Лукашэнка. Але смелыя планы не спраўдзіліся. Колькасць памерлых за мінулы год перавысіла колькасць народжаных на 29 182 чалавекі. Колькасць насельніцтва зменшылася на 18,9 тысячы чалавек, а ў краіну прыбыло 10 303 мігранты. Агульная колькасць насельніцтва Беларусі з улікам міграцыйнага прыросту складала на 1 студзеня 2011 года 9 мільёнаў 481 тысяча 100 чалавек.

Чаму так атрымалася? Гэтыя, безумоўна, слушныя планы не выконваюцца таму, што не маюць ніякага дачынення да рэальнасці. Галоўным «сабатажнікам» трэба лічыць само жыццё.

Наколькі ўвогуле дэмаграфічныя працэсы падападаюць штучнаму кіраванню? Міністр працы і сацыяльнай абароны Марыяна Шчоткіна лічыць: так, падлягаюць. Але гісторыя чалавецтва не дае на гэта пытанне такога катэгарычнага адказу. У XVII стагоддзі езуіты заснавалі на тэрыторыі цяперашняга Парэява дзяржаву для індзейцаў, якіх змушалі хадзіць «па адной струне», усяляк імі апякаліся і забяспечвалі, стваралі выключныя ўмовы: ніхто больш не галадаваў, людзі гарантавана атрымлівалі медыцыну дапамогу, працу ў полі або ў рамесных майстэрнях. Індзейцы выраблялі прадметы хатняга побыту, розныя талісманы, мастацкія рэчы, якія карысталіся добрым попытам у Еўропе. І нягледзячы на гэта, індзейцы не хацелі памнажацца. Вырашана было паспрабаваць маральныя стымулы. Хлопцам не дазвалялі насіць доўгія валасы (знак дарослага мужчыны) да нараджэння дзіцяці, а па начах вартаўнікі біў у званы, каб разбудзіць мужчын ды жанчын ды спакусіць да выканання шлюбных абавязкаў. Але ўсе гэтыя высілкі не далі ніякага плёну. Спалі разам, дзіцяцей не было.

А тым часам у астатнім цывілізаваным і не вельмі свеце колькасць насельніцтва няспына павялічвалася.

Нашы сучасныя палітыкі (зразумела, кожны на сваім узроўні) часам вельмі нагадваюць Улліана-Леніна. Той таксама вельмі чулліва ставіўся да розных сусветных «трэндаў», выкрываў іх і адразу прапаноўваў сваё, прычыпова новае, а таму, безумоўна, годнае рашэнне. Калі на сваім з'ездзе расійскія ўрачы-гігіеністы вызначылі, што неабходна арганізаваць прафілактыку па-

лавых хваробаў ды прапаганда кантрацэптываў, Ілліч адгукнуўся гнеўнай філіпнікай: ніякіх буржуазных прэзерватываў. Калі пралетарыят распачне сусветную рэвалюцыю, яму спатрэбіцца мільёны байцоў.

Прыклад блюзнерства, якое спраўдзілася. Хуткім часам распачалася «імперыялістычная» вайна, якую ланіцам удалося трасфармаваць у грамадзянскую, што ў выніку запатрабавала дзясяткі мільёнаў жыццяў.

Пасля перамогі «Вялікага Кастрычніка» бальшавікі надалі пытанню памнажэння вельмі пільную ўвагу. Прыкладам, Саратаўскі губернска савет адмяніў з 1 студзеня 1918 года права пастаяннага карыстання жанчынамі ва ўзросце ад 17 да 32 гадоў. Нацыяналізацыі не падлягалі толькі замужнія жанчыны, у якіх было пяцёра і болей дзяцей. За «былымі ўладаўнікамі (мужамі) захоўвалася «права на пазачарговае карыстанне сваёй жонкай». Жанчыны абвешчаліся «дасцяпным» усяго працоўнага класа, падлягалі размеркаванню фабзаўкомаў і прадстаўляліся ў карыстанне мужчынам, што заплацілі ўнёсак у фонд народнай адукацыі, па норме — чатыры разы на тыдзень цягам не болей трох гадзін. Для мужчын працоўнага класа памер месячнага ўнёску складалаў 1000 рублёў.

Але дэмаграфічныя працэсы маюць вельмі павольную дынаміку. Бальшавікам не адразу ўдалося разбурыць буржуазны, як яны лічылі, тып сям'і. Сям'я выстаяла, яна забяспечвала «працоўны клас» людскімі рэсурсамі, не зважаючы на Салаўкі, галадморы, ГУЛАГ. Таму, нягледзячы на выключныя стратэгічныя

здольнасці сталінскіх маршалаў, была атрымана перамога ў Вялікай Айчыннай вайне. Тыя маглі — і бралі! — для кожнай сваёй бліскучай перамогі людзей, колькі патрэбна. І звыш таго. І пры гэтым прыгаварвалі — бабы новых народзяць!

Пра нейкую там дэмаграфічную бяспеку ніхто нават і не думаў. На-

раджаюць, куды дзенуцца. Таму і праз сорок гадоў пасля вайны, збіраючы моладзь на будоўлі камунізму, кватэр не будавалі. У лепшым выпадку, інтэрнаты. Для дзяўчат асобна, для хлопцаў асобна. А «палавыя кантакты» толькі з дазволу і пад нагляд адміністрацыі. Вось і адбілі ахвоту. А кожны ведае, што ў гэтай справе жаданне галоўнае. А там хоць варажы куля, хоць снарад.

Аказалася, што пагроза адміністрацыі выселіць з «общагі» страшней вайны. Бо забівала людзей, якія яшчэ не з'явіліся на свет. Вось так кіравалі дэмаграфічным працэсам да таго часу, пакуль не перагнулі палку так, што яна зламалася.

Увогуле, раздражняе ўся гэта траскатня. Ну, не выканалі план. Што зробіш, калі яго вольна так, з наскоку, не выканаеш. Праблема значна больш сур'ёзная, патрабуе істотных зменаў усёй палітыкі. Бо нельга ж лічыць, што падвышэнне дапамогі па догляду дзіцяці да памераў сярэдняга заробку можа карэнным чынам палепшыць сітуацыю. Таксама, як ільготнае жыллёвае кредытаванне ды розныя іншыя матэрыяльныя выгоды. Бо на самай справе грошы на іх нехта павінен зарабіць. Бацька не зарабляе, маці не зарабляе. Хто павінен?

Яно б і не шкода. А як іх зарабіць? Ніколі гэта не атрымлівалася, каб «за сябе і таго хлопца». Ты яму заробіш, а той і заг'е і аджонкі адмовіцца. Не раз было. Чым больш віна, тым больш разводаў. А міністр Марыяна Шчоткіна направа і налева раздае інтэрв'ю,

якія імгненна разыходзяцца на цытаты: нам трэба ўзняць каэфіцыент нараджальнасці на большую вышыню, чым у сярэднім па Еўропе. І мы ўздзімем.

Пабойцеся Бога, спадарыня! А калі не верыце ў Бога, то пабойцеся Лукашэнка. Бо яго ўжо не адзін раз «падстаўлялі» з гэтай самай дэмаграфічнай бяспекай, ды імкнуцца «нахіліць» зноў.

Доказам таму — не толькі прыведзеныя вышэй лічбы, але і разлікі, якія выкладзены ў Нацыянальнай справаздачы «Беларусь: 10 гадоў пасля Міжнароднай Каірскай канферэнцыі па народанасельніцтву і развіццю», падрыхтаванай беларускімі адмыслоўцамі ў 2004 годзе. Дакумент прадугледжваў для дэмаграфічнага развіцця нашай краіны тры магчымыя сцэнары: аптымістычны, песімістычны і сярэдні (памярковы?). Згодна першаму сцэнару, насельніцтва Беларусі павінна было да 2015 года скараціцца прыкладна да 9,73 мільёна чалавек, згодна другому — да 9,48 мільёна чалавек, па сярэдніму — да 9,5 мільёна. Падкрэслім: гэтыя высновы сталіся вынікам комплекснага аналізу, зробленага беларускімі навукоўцамі і практыкамі.

Але відавочна, што яны памылліся. Ужо да 1 студзеня 2007 года аптымістычны варыянт вычарпаў сябе цалкам, бо колькасць насельніцтва зменшылася да 9,71 мільёна чалавек. Сёння ўсё яшчэ горай.

Паверыў бы хто, як надакучыла гэта бяздумная чынавенская балбатня.

► ВЯЗНІ СУМЛЕННЯ

Павел Севярынец: Адноўчы мы пабачымся

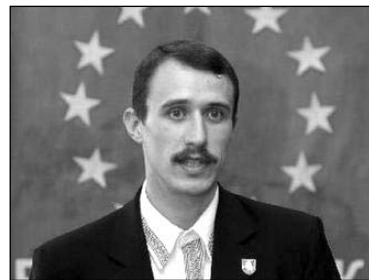
Алена ВАРЖБЕЙ

Вязень «амерыканкі» Павел Севярынец напісаў дзве заявы на адрас кіраўніцтва КДБ. Адно наконт сустрэчы з адвакатам, якога ён не бачыў з 29 снежня. А другую — пра сустрэчу са святаром для прыцасця і споведзі.

Пра гэта Севярынец паведаміў у чацвёртым лісце, які атрымаў 10 лютага яго бацькі. Ён быў датаваны 5 лютага і пазначаны Паўлам нумарам 10. З гэтага вынікае, што астатнія шэсць лістоў бацька і маці ад сына не атрымалі.

«Але ён нічога не піша пра тое, што атрымлівае нашы лісты», — зазначыла Таццяна Севярынец.

«Чаму ён не бачыў з 29 снежня адваката, невядома. Магчыма, у адносінах да яго не вядуцца ніякія следчыя дзеянні. А магчыма, адваката не пускаюць з нейкіх прычын», — лічыць Ірына Губская, рэгіянальны каардынатар аргкамітэта па стварэнні партыі «Беларуская хрысціянская

дэмакратыя». Адвакат у лідара БХД — Павел Сапелка.

У папярэдніх лістах палітык паведаміў, што піша раман пра жыццё ў Беларусі. І што на пералічаныя на ягоны турэмны рахунак грошы яму нарэшце набылі Біблію. Праблема была ў тым, што ў СІЗА КДБ не дазваляюць перадаваць кнігі. Таму Паўлу давялося чакаць, калі яго замова будзе выканана праз КДБ. А папачнікі палітыка тады ж сталі перапісваць раздзелы з Бібліі і дасылаць у сваіх лістах. «Ну а калі лісты не дойдуч да яго, то хача б кадэбэшнікі вымушаны будучы прачытаць словы Божыя», — мяркуе Ірына Губская.

Калегі Паўла тэлефануюць таксама ў прамы эфір на радыё. І перадаюць прывітанні «Паўлу

Канстанцінавічу, які зараз знаходзіцца ў вымушаным адпачынку. Мы з вамі! Трымайцеся!» «Спадзяемся, што гэтыя словы да яго дайшлі ці дойдуч. Бо вядома, што ў камерах у палітвязняў ёсць радыё. Яны яго слухаюць і падчас прагулак. Ім увогуле ўвесь гукавы фон папросту забіваюць гэтым радыё. Ну вось хай паслухаюць», — сказала Ірына.

Як адзначыла дзяўчына, чалавека можна збіць, арыштаваць, але не перамагчы. «У Паўла вельмі моцны дух, і яго папросту не могуць зламаць. Ён ужо прайшоў праз крымінальныя справы, праз шмат арыштаў. І ён застаецца моцным», — падкрэсліла яна.

Зараз папачнікі Паўла рыхтуюцца да суда над фігурантамі крымінальнай справы аб «масавых беспарадках» 19 снежня. Яны збіраюць сведчанні і відэамагнэты. Павел жа перадае прывітанні, а таксама падзякі за пасылкі і пералічэнні на яго рахунак грошай. «Напісаў, што, дасць Бог, хутка пабачымся. А калі не хутка, то, як піша, ён верыць, што аднойчы мы пабачымся. І спадзяецца, што мы зможам годна працягнуць справу», — зазначыла Ірына Губская.

ГРАМАДСТВА

▶ КИРМАШ

«БЫВАЙ, ЯБЛОНСКАЯ, БЫВАЙ»

ЦІ ЗАЛ'ЮЦЬ У БЕТОН БЕЛАРУСКІХ ВЫДАЎЦОЎ І ПІСЬМЕННІКАЎ

Марыя МАРТЫСЕВІЧ

Прачынацца зранку «ворагам беларушчыны» мне даводзілася і раней — з нагоды самых розных культурных ініцыятываў. Але ніколі ранішні пад'ём не рабіў мяне ўвасобленым злом беларускай нацыі так нечакана і на роўным месцы. Па просьбе «НЧ» дзялюся сваім досведам па арганізацыі аб'яднанага стэнду прыватных выдаўцоў на 18-м Мінскай міжнароднай кніжнай выставе-кірмашу, якая адбывалася з 9 да 13 лютага ў выставачным цэнтры БелЭЖСПА.

Дылема байкоту

Да сёлета на Мінскую кніжную выставу-кірмаш я хадзіла як пакупніца і як журналістка. З года ў год перадамной разгортвалася шараговая, вельмі сумная, фармальна падзея, асвятленне якой як у афіцыйных, так і ў незалежных СМІ ніколі не выпаўзала далей за рубрыку «Культура». Мяне ўскрай здзіўляў і нават абуралі факт, што сярод кніг, выстаўленых на стэндах дзяржвыдавецтваў, няма чаго чытаць, а, скажам, Уладзіміра Арлова я сустракаю на выставе ў якасці звычайнага наведніка, які завітаў прыкупіць кніжныя навінкі. Прычына гэтага здавалася відавочнай — палітыка.

Але калі год таму, у лютым 2010-га, я стала задаваць наўпроставыя пытанні пра прычыны няўдзелу ў выставе тых ці іншых прыватных выдавецтваў, тады і прадстаўнікі кампаніі «Макбел» (галоўнага

арганізатара кірмашу), і самі выдаўцы, назвалі іншую прычыну — эканоміка. Кошт стэнду на выставе непамерна высокі. Адно маленькае выдавецтва не прадуквае ў год столькі кніг, каб удзел у выставе акупіўся. Менавіта тады, пасля гутаркі з дырэктаркай выдавецтва «Лімарыус» Марынай Шыбоко (Фядута) у мяне нарадзілася ідэя аб'яднаць высылкі незалежных кніжных ініцыятываў у наступным годзе, каб актуальная беларуская кніга трапіла да чытача.

Можна шмат разважаць, чаму вершы Алеся Разанава друкуе «Логвінаў», Анатоля Вярцінскага — «Галіяф», Генадзя Бураўкіна — «Кнігазбор», Рыгора Барадулліна — Глеб Лабазенка на народныя грошы, а «туалетцішча» Анатоля Рубінава — холдынг «Літаратура і мастацтва» за падаткі грамадзян краіны. Можна шмат абуралі і кпіць з гэтай нагоды. Я вырашыла дзейнічаць.

І раптам — разам з пачаткам падрыхтоўкі стэнду — Мінскі кніжны кірмаш быў уцягнуты ў вір паслявыбарчага скандалу. З падзеі беларускай афіцыйнай культуры ён ператварыўся ў яшчэ

адзін аб'ект сімвалічных жэстаў, якія так неабходныя грамадзянскай супольнасці ў дэпрэсіўны час пасля выбараў-2010. У беларускіх СМІ сталі тыражаваць заявы межных пісьменнікаў і выдаўцоў з заклікам байкоту кірмашу. Ідэя байкатаваць, здаецца, усім спадабалася. І толькі Крыстаф Вайль, амбасадар Германіі — галоўнай госці сёлетняга фестывалю, абвясціў на прэс-канферэнцыі напярэдадні кірмашу, што не варта змешваць культуру і палітыку.

Два метры беларускай кнігі

Аб'яднаны стэнд прыватных выдаўцоў быў скляпаны літаральна за два дні. Мы замовілі два квадратныя метры — менш было нельга, а на больш не хапала грошай. Заяву на ўдзел мы падалі толькі ў панядзелак, 7-га лютага, а 9-га ўжо распачыліся гандаль. З рэкламай нам проста пашанцавала: варта было напісаць прэс-рэліз на паўстаронкі і разаслаць у некалькі беларускіх СМІ — як пра нас напісалі ўсе. Лягчай за ўсё было залучыць удзельнікаў — выдаўцы пагаджаліся неслі кнігі, а пісьменнікі — падпісваць іх на стэндзе літаральна за паўслова. У выніку партнёрамі стэнду сталі выдавецтвы «Логвінаў», «Галіяф», «Зміцер Колас», «Лімарыус», а таксама МГА «Бацькаўшчына» і часопісы «ARCHE», «Дзеяслоў» і «rARTisan». У нас выступалі Уладзімір Арлоў, Альгерд Бахарэвіч, Адам Глобус, Зміцер Вішнёў, Валянцін Акудовіч, Алесь Разанаў, Анатоль Вярцінскі, Андрэй Хадановіч, Наталка Бабіна і іншыя пісьменнікі.

Такая лёгкая згода, я думаю, тлумачыцца проста. Хацець выдаць кнігу, але потым не хацець яе распаўсюджаць, прэзентаваць — гэта як мінімум нелагічна. Лёс кнігі пасля выхаду друкам — яе публічныя чытанні, а таксама яе існаванне на паліцы кнігарні і бібліятэкі — гэта частка творчасці. Рэдка пісьменнік не працуе на гэта. Інакш навошта пісаць і выдаваць?

Кніг нам навелі шмат. Я падазрвала, што так будзе, але ў першую хвіліну разгубілася. У выніку, пасля ўпарадкавання экспазіцыі, наш мікракапічны стэнд стаў нагадваць грузінскае застолле — і без таго ненадзейна выставачныя сталы ў літаральным сэнсе ламіліся. Яшчэ гэта ўсё нагадвала індыйскі кірмаш, што адбываецца

ў тым жа павільёне ў іншыя дні — тэя яго закуткі, дзе прадаюць каляровыя ядвобныя хусткі па 5 тысяч. Людзі ішлі зранку да вечара. Сама я па кніжнай выставе амаль не хадзіла, але знаёмых казалі, што цягам пяці дзён у нас было людней за ўсіх.

Вельмі шкадую, што на такой мінімальнай плошчы было цяжка паказаць усе ўсе кнігі: мы спрабавалі раскладваць іх тэматычна, рубрыкаваць, штогадзіны «мяняць экспазіцыю» — але хаос быў відавочны. Калі аматары палітычных санкцый не падстраляць мяне і маіх кампаньёнаў цягам гэтага года, наступны незалежны стэнд мы арганізуем іначай. Або дамо парады тым, хто прыйдзе на кірмаш замест нас.

Прыгоды мумітроляў па-беларуску

Гандаль кнігамі адбываўся ва ўмовах пастаяннага псіхалагічнага ціску. Ладна, заклікі лінчаваць нас, што змяшчаліся ў інтэрнэце, — чытаць іх мы проста не паспявалі. А вось візіты на стэнд прадстаўнікоў Міністэрства інфармацыі адчувальна казыталі нервы. Здаецца, чыноўнікі і самі не ведалі, чаго ад нас чакаць, а таму нічога не забаранялі, а толькі ўшчупвалі. То часопісы ў нас «непажаданыя», то пра аўтограф-сесіі пісьменнікаў трэба было ў дырэкцыю заяўляць... Калі пасля 2006 года мы ўсе перажывалі паранойю, то цяпер у шэрагах неаб'яковых людзей пачалася наўпрост істэрыя.

Увосень 2010-га, калі ў нас была «лібералізацыя», Уладзіміра Някляева і іншых апазіцыйных кандыдатаў адкрыта называлі клоўнамі, з іх смяяліся. Някляеву настойліва не маглі дараваць таго, што ў дзяцінстве ён забіў кацяня, — гэты эпізод з уласнай біяграфіі быў апісаны паэтам у прадмове да драмы «Армагедон» і надрукаваны ў № 44 часопіса «Дзеяслоў», які выйшаў акурат у разгар перадвыбарчай гонкі. Але пасля жорсткага збіцця кандыдата ў прэзідэнты і яго незаконнага зняволення ўсё змянілася. Мы ўсе хваліліся за яго здароўе, патрабавалі адпусціць яго, маліліся... Хваліванні не суцішыліся дагэтуль. Учарашні «жывадзёр» стаў пакутнікам за свабоду.

Гэтак жа Аляксандру Фядуту неяк рэзка і воль так проста даравалі яго галоўны дагэтуль грэх пе-

рад нацыяй — прывод у 1994 годзе да ўлады Аляксандра Лукашэнкі. Фядута перастаў быць для масаў палітэхнолагам, а Уладзімір Някляев — палітыкам. У турме сядзяць найперш паэт і літаратуразнаўца. У выніку некалькіх наступных сафістычных высноваў купляць кнігі на Мінскім кніжным кірмашу цяпер значыла зневажаць Някляева і Фядуту асабіста. І я нават не ведаю, чым думала паненка, якая публічна тэлефанавала з нашага стэнду жонцы аднаго палітвязня: «Ёсць «Прыгоды мумітроляў» па-беларуску. Табе браць?»

Калі кандыдат у прэзідэнты Уладзімір Някляев вёў калону ад свайго штабу на Кастрычніцкую плошчу, па сведчанні журналісткі — адной з тых, каго падчас нападу на кандыдата паклалі «мордай у снег» — за ім ішло 30 чалавек. Збольшага — яго ініцыятыўная група. Перакладчык-багеміст Сяргей Смятрычэнка, які падчас працы нашага кірмашу прадставіў сваю манументальную працу — «Славацкі нумар» часопіса ARCHE, таксама быў удзельнікам пікету ў падтрымку Вольгі Някляевай, якая 27 снежня заносіла ў КДБ скаргу. Па словах Смятрычэнка, пад жоўтыя мурны прыйшло «10–15 чалавек, плюс 8 журналістаў плюс столькі ж гэбістаў». Вядома ж, значна прасцей НЕ прыйсці куды-кольвек у знак салідарнасці, чым прыйсці.

Жывучы ў краіне Беларусь, мы па вушчы ўвясалі ў стасункі з дзяржавай і на кожным кроку здзяйсняем калабаранцкія ўчынкі. Мы сядзем у грамадскі транспарт або заліваем у машыны бензін — галоўную субстанцыю спекуляцый у палітычных гульнях. Мы купляем хлеб і малака, вырабленыя ў аграгарадках прыгоннымі калгаснікамі. Мы штотомся плацім за газ, ваду і цяпло ў ЖКГ. Мы аддаем дзяцей у школы, дзе яны наведваюць урокі дзяржаўнай ідэалогіі. Але без метро, бензіну, хлеба, малака, газу, вады і нават школы беларус не можа пражыць. А без кнігі — калі ласка. Паводле адчуванняў большасці, без кнігі можна спакайніцца абвясціць, і таму мы ні ў якім разе не павінны былі прапаўнаваць прадукцыю незалежных выдавецтваў на мерапрыемстве, арганізаваным дзяржавай.

Але вось як быць з людзьмі, якім без кнігі — ніяк? Іх мала, але яны ёсць. І менавіта яны, нягледзячы ні на што, з года ў год прыходзяць на кніжную выставу, хто б там ні ўдзельнічаў і хто б яе не арганізоўваў. Я думаю, для іх мы і стараліся.

«Вы хацелі б, каб вас адлілі ў бронзе?» — спыталіся ў Сяргея Жадана ўкраінскія чытачы на прэзентацыі анталогіі маладой паэзіі. — «Больш верагодна, што нас неўзабаве заліюць у бетон», — адказаў пісьменнік. Беларускія выдаўцы і пісьменнікі, якія прынялі рашэнне прэзентаваць сваю прадукцыю на Мінскім кніжным кірмашу, ужо пашыхтаваныя крыгтыкамі пад заліўку. Але, на жаль, акцыя мае ўсе шанцы сарвацца ўжо на этапе падгону бетонаяшалкі — беларускія барацьбіты з дыктатурай зноў не змогуць дамовіцца пра супольныя дзеянні.

УДЗЕЛ У КИРМАШЫ: ЗА І СУПРАЦЬ

КАМЕНТАРЫ Ў ІНТЭРНЭЦЕ

СУПРАЦЬ: **Анім:** Са сваёй задумай «юныя змагары» абкакаліся. Ім вельмі хочацца піяру любым коштам. Але ці здрадай выдучаму паэту і змагару краіны? Дарэчы, чаму не запрасілі на сваю пляцоўку Саюз беларускіх пісьменнікаў, ПЭН-цэнтр? Дзіцячы садок дый толькі. А ўлада зноў прадэманстравала сваю перамогу: Фядута ў турме, а жонка вольна пачувае сябе на выставе, кажучы, што ў нас друк прыцяняюць — ідзіце глядзіце — у нас ДЭМАКРАТЫЯ! Навошта толькі ладзіцца пад пакрыўджаных? Адалі б лепш гэты мільён за выставу Наталцы Бабінай на новы кампутар. Упэўнены, што Праляскоўскі яшчэ і прыз вам дасць. Суцяшалыны.

Анім: Абалдуі. Вылезлі, каб лізаць сра... Міністэрству інфармацыі. Міхась Скобла, вам павінна быць сорамна за такіх ура-патрыётаў, як чалавеку, які некалі прыныпова пакінуў гэта міністэрства. Як піша Някляев: «Бывай, Мартысевіч, бывай...» Жэх. Некалі ж мы ішлі на плошчу за ідэю.

ЗА: **Тамара Алешка, горад Берасце:** Вельмі падабаюцца творы Уладзіміра Арлова, праблематычна набыць творы выдавецтва «ARCHE». Таму гэта адна з магчымасцей набыць любімыя кніжкі. Вялікі дзякуй за ўдзел у выставе-кірмашу. Я з Берасця, а сябар са Століна мэтанакіравана прыехалі на выставу за гэтымі кніжкам. Для мяне з сябрам ваш стэнд быў самы цікавы!

Альгерд Бахарэвіч, пісьменнік: Вось не шкадую, што пайшоў на той кірмаш. Прайшоўся міма стэндаў дзяржаўных выдавецтваў, пасмяяўся, назіраючы ўсе гэтыя скокі і задумшэную некрафілію — гады ідуць, а нічога не змяняецца. Паглядзеў на чыноўнікаў, аднавіў запасы нянавісці. Адчувалася, што маленькі стэнд прыватных выдаўцоў і тое, што там адбывалася, усіх напружвалі. Часам трэба пабыць бяльмом на воку, а бяльмом не ходзіць дэманстравальна недзе там за кіламетр, бяльмом ўскоквае проста на твар. Так што *настайчага празніка ў іх не палучылася. Хоць яны так хацелі.*

ТВ ТЭЛЕТЫДЗЕНЬ

21 ЛЮТАГА, ПАНЯДЗЕЛАК

06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 23.05 Навіны.
06.05, 07.10, 08.15 «Добрай раніцы, Беларусь!».
06.45 Nota Bene.
07.05, 08.10, 18.50, 01.05 Зона X.
07.30, 08.25, 11.55 Дзелавое жыццё.
08.30 «У свеце матораў».
09.10 Жаночае ток-шоў «Жыццё як жыццё».
10.10 Здароўе.
10.35 Культурныя людзі.
11.05 Крымінальная меладрама «Зацьменне» (Расія-Украіна).
12.10 Камедыя «Дадатковы час» (Расія).
13.45 Хранікальна-дак. фільм «Гвардыя. Баявыя традыцыі» (Беларусь). 1-я серыя.
14.05 Хранікальна-дак. цыкл «Мая праўда».
15.15, 19.15 Навіны рэгіёна.
15.40 «OFF STAGE LIFE».
16.05 Nota Bene.
16.30 Серыял «Маршрут літасці» (Расія).
17.20 Крымінальная меладрама «Зацьменне» (Расія-Украіна).
18.25 Праграма «Акно ў Еўропу».
19.25 «КЕНО».
19.30 «Арэна». Праграма аб спорце.
19.55 Ход у адказ.
21.00 «Панарама».
21.45 «Актуальнае інтэрв'ю».
22.00 Дэтэктыўны серыял «Абдуры мяне-2» (ЗША). 3-я серыя.
23.15 Прэм'ера. Баявік «Ахоўнік» (ЗША).
01.15 Дзень спорту.

12.20 «Дэтэктывы».
13.05 Навіны спорту.
13.10 Кантрольны закуп».
13.45 «Модны прысуд».
14.50 «Зразумець. Прабачыць».
15.25 «Хачу ведаць».
16.10 Навіны спорту.
16.15 «Заручальны пярсцёнак». Шматсерыйны фільм.
17.05 «Слова жанчыне». Шматсер. фільм.
18.15 Навіны спорту.
18.20 «Зваротны адлік».
18.55 «Чакай мяне».
20.00 Час.
21.00 Навіны спорту.
21.05 Ток-шоў «Адчынены фармат».
22.05 «Залаты капкан». Шматсер. фільм.
23.25 Навіны спорту.
23.30 «Ален Делон. Мужчына на ўсе часы».
00.30 «Іван Падускін. Джэнтльмен вышук».
01.20 Начныя навіны.

06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзіны».
06.10 «Міншчына».
06.20 «Раніца.Студыя добрага настрою».
07.40 «СТБ-спорт».
07.45 «Раніца.Студыя добрага настрою».
08.30 «Тыдзень». I
09.35 «Вялікі сняданак».
10.05 «Пяць гісторый».
10.40 «Трымай мяне мацней». Тэленавэла.
11.40 «Званая вячэра».
12.35 «Фантастыка пад грыфам «Сакрэтна»».
13.50 «Зорны рынг».
15.00 Канцэрт М.Задорнава.
16.00 СТБ прадстаўляе: «КультУРА!».
16.50 «Рэпарцёрскія гісторыі».
17.10 «Наша справа».
17.20 «Міншчына».
17.30 «Званая вячэра».
18.30 «Агонь каханьня». Серыял.
20.00 «Сталічны падрабязнасці».
20.10 «СТБ-спорт».
20.15 «Добры вечар, маляня».

20.35 Фільм «Ілюзія страху». Украіна, 2008 г.
22.55 «Сталічны футбол».
23.25 Фільм «Ягуар». Францыя, 1996 г.

06.35 Моладзевы серыял «Універ» (Расія).
07.00 ЛАДная раніца.
08.00 Тэлебарометр.
08.05 Дэтэктыўны серыял «Чыста англійскія забойствы» (Вялікабрытанія).
09.00 Серыял «Ты маё жыццё».
10.00 Камедыя «Хачу ў турму» (Расія).
11.45 Пра мастацтва.
12.15 Школа рамонту.
13.10 Прэм'ера. Камедыіны серыял «Прыгоды салдата Івана Чонкіна» (Расія).
14.00 Серыял «Сіла прыцягнення».
14.55 Мультисерыял «Сямейка піратаў».
15.25 Пазакласная гадзіна.
15.40 Навіны надвор'я.
16.00 Дэтэктыўны серыял «Налётчыкі».
16.55 Дэтэктыўны серыял «Чыста англійскія забойствы» (Вялікабрытанія).
18.00 Серыял «Ты маё жыццё».
18.55 Экспедыцыя. Абранае.
19.05 Камедыя «Салдат Іван Броўкін».
20.50 Калыханка.
21.05 Тэлебарометр.
21.10 Беларуская часіна.
22.10 Камедыіны серыял «Інтэрны».
22.50 Моладзевы серыял «Універ» (Расія).
23.20 Авертайм.
23.50 Дэтэктыўны серыял «Налётчыкі».

07.00 «Раніца Расіі».
09.00 «Карціна свету».
09.55 Надвор'е на тыдзень.
10.00 «Гарадок».
10.20 «Ранішняя пошта».
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Весткі.
11.30 «Ефрасіння». Тэлесерыял.
12.20 «Кулагін і партнёры».
12.50 «Пакой смеху».
13.50 Навіны - Беларусь.

14.30 «Аб самым галоўным». Ток-шоў.
15.25 «Рускі шакалад». Тэлесерыял.
16.15 Тэлесерыял «Дворык».
16.50 Навіны - Беларусь.
17.20 «Кулагін і партнёры».
17.50 Тэлесерыял «Таямніца святога Патрыка».
18.50 «Ефрасіння». Тэлесерыял.
19.50 Навіны - Беларусь.
20.30 Тэлесерыял «Капітан Гардзеў».
22.20 Тэлесерыял «Аператыўнікі. Хронікі забойнага аддзела. Новая версія».
23.20 «Нічога асабістага».
23.35 Навіны - Беларусь.
23.45 «Весткі.ru».
00.00 Прэм'ера. «Гарадок».

06.05, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 23.20 Сёння.
06.10 Інфармацыйны канал «НТБ раніцай».
08.35 Серыял «Таксістка».
09.35 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».
10.20 «Кулінарны паядынак».
11.20 «Чыстасардэчнае прызнанне».
12.05 «Да суду».
13.30 Дэтэктыўны серыял «Следапыт».
15.10 «Справа густу».
15.35 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».
16.25 Серыял «Вуліцы пабітых ліхтароў».
18.35 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».
19.35 Серыял «Пагоня за ценем».
21.35 Прэм'ера. Баявік «Святаннік».
23.45 «Сумленны панядзелак».
00.35 «Школа зласлоў».

09.30, 13.30 Тэніс. Турнір WTA у ААЭ. Фінал.
10.30, 12.45, 16.00, 01.15 Лыжныя гонкі. Кубак свету ў Нарвегіі (Драмен). Спрынт.
11.15, 14.30 Горныя лыжы. Чэмпіянат свету ў Германіі (Гарміш-Партэнкірхен). Жанчыны. Слалам. 2-я спроба.
12.00, 15.15 Горныя лыжы. Чэмпіянат свету ў Германіі (Гарміш-Партэнкірхен). Мужчыны. Слалам. 2-я спроба.
16.30 Снукер. Адкрыты чэмпіянат Уэльса

(Ньюпарт, Вялікабрытанія). Фінал.
19.15, 02.00 Футбол. Еўрагалы. Часопіс.
19.45 Футбол. «Клуб чэмпіёнаў». Часопіс.
21.00 Самыя моцныя людзі планеты. Ліга чэмпіёнаў (Браціслава, Славакія).
21.50 Вось дык так!!!
22.00 Пра рэстлінг. Агляд WWE.
22.30 Пра рэстлінг. «Vintage Collection». ЗША.
23.30 Футбол. Еўрагалы. Часопіс.
00.00 Футбол. «Клуб чэмпіёнаў». Часопіс.

07.00 Тыдзень у «Аб'ектыве».
07.30 Прэс-экспрэс (агляд медыяў).
07.45, 12.15 Эксперт.
08.10, 12.40 ПраСвет.
08.35 Приватная калекцыя.
09.05, 14.00 Дакументальная гадзіна: «Лобатамія», дак. фільм, 2010 г., Беларусь.
10.15 Гісторыя пад знакам Пагоні.
10.10, 15.15 Фільматэка майстроў: «Кэндзі», маст. фільм, 2006 г., Аўстралія.
12.00 Аб'ектыў (агляд падзеяў дня).
12.05 Прэс-экспрэс (агляд медыяў).
13.05 Басанож па свеце: «Знахар».
13.30 Приватная калекцыя.
15.05 Гісторыя пад знакам Пагоні.
17.00 Аб'ектыў (агляд падзеяў дня).
17.05 «Мой родны горад», серыял.
17.30 «Час гонару», серыял: 17 серыя.
18.20 Прэс-экспрэс (агляд медыяў).
18.35 Мультиклуб: «Канцэрт па заяўках».
18.40 Госць «Белсату».
18.55 Невядомая Беларусь: «Дзеці Станіслава Шаплевіча», дак. фільм, 2010 г.
19.30 Аб'ектыў (агляд падзеяў дня).
19.35 Гарачы каментар.
19.45 Калыханка для самых маленькіх.
19.55 Еўропа сёння.
20.25 «Гастарбайтэр», рэпартаж, 2009 г.
21.00 Аб'ектыў (галоўнае выданне).
21.25 Сцяна.
21.35 Рэмарка (культурніцкая праграма).
21.55 Фільматэка майстроў: «Кэндзі», маст. фільм, 2006 г., Аўстралія.
23.40 Аб'ектыў (галоўнае выданне).
00.00 Гарачы каментар.

22 ЛЮТАГА, АЙТОРАК

06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 16.55, 18.00, 19.00, 23.40 Навіны.
06.05, 07.10, 08.15 «Добрай раніцы, Беларусь!».
07.05, 08.10, 18.50, 01.45 Зона X.
07.30, 08.30, 11.55 Дзелавое жыццё.
08.35 «Арэна». Праграма аб спорце.
09.10 Камедыйна меладрама «Маргоша».
10.05 Серыял «Маршрут літасці» (Расія).
10.50 Крымінальная меладрама «Зацьменне» (Расія-Украіна).
11.40 «Актуальнае інтэрв'ю».
12.10 Прыгодніцкі баявік «Крапавы берет» («Беларусьфільм») 1-я і 2-я серыі.
13.45 Хранікальна-дак. фільм «Гвардыя. Баявыя традыцыі» (Беларусь). 2-я серыя.
14.05 Ход у адказ.
15.15, 19.15 Навіны рэгіёна.
15.35 «Патрабучецца».
15.50 Дэтэктыўны серыял «Жураў».
17.00 Серыял «Маршрут літасці» (Расія).
17.50 Крымінальная меладрама «Зацьменне» (Расія-Украіна).
19.25 «КЕНО».
19.30 «Сфера інтэрасаў».
19.55 Камедыйна меладрама «Маргоша».
21.00 Панарама.
21.35 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. «Ліён»-«Рэал» Прамая трансляцыя.
23.50 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. «Капенгаген»-«Чэлсі».
01.50 Дзень спорту.

13.45 «Модны прысуд».
14.50 «Зразумець. Прабачыць».
15.25 «Хачу ведаць».
16.10 Навіны спорту.
16.15 «Заручальны пярсцёнак». Шматсерыйны фільм.
17.05 «Слова жанчыне». Шматсер. фільм.
18.15 Навіны спорту.
18.20 «Шчаслівыя разам». Серыял.
18.55 «Хай кажучь».
20.00 Час.
21.00 Навіны спорту.
21.05 «Доктар Тырса». Шматсер. фільм.
22.10 «Залаты капкан». Шматсер. фільм.
23.30 Навіны спорту.
23.35 «Несакрэтнае матэрыялы».
00.10 «Іван Падускін. Джэнтльмен вышук».
01.00 Начныя навіны.

06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзіны».
06.10 «Міншчына».
06.20 «Раніца.Студыя добрага настрою».
07.40 «СТБ-спорт».
07.45 «Раніца.Студыя добрага настрою».
08.30 СТБ прадстаўляе: «Гаворыць і паказвае Мінск».
09.00 Фільм «Ілюзія страху». Украіна.
10.40 «Трымай мяне мацней». Тэленавэла.
11.40 «Званая вячэра».
12.35 «Агонь каханьня». Серыял.
13.50 «Дурні, дарогі, грошы». Серыял.
14.40 «Халасцякі». Серыял.
15.35 «Ваенная таямніца».
16.50 «Сталічны футбол».
17.20 «Міншчына».
17.30 «Званая вячэра».
18.30 «Агонь каханьня». Серыял.
20.00 «Сталічны падрабязнасці».
20.10 «СТБ-спорт».
20.15 «Добры вечар, маляня».
20.25 Прэм'ера! «Апошні сакрэт Майстра».
21.05 Навіны спорту.
21.30 «Вялікі горад».
22.05 «Аўтапанарама».
22.55 СТБ прадстаўляе: «Місія сакрэтная: гісторыя знешняй выведкі Беларусі». 1-я серыя.

23.30 «Хірамант». Серыял.
00.25 «Пантэра». Серыял.

06.35 Моладзевы серыял «Універ» (Расія).
07.00 ЛАДная раніца.
08.00 Тэлебарометр.
08.05 Камедыіны серыял «Інтэрны».
08.35 Дэтэктыўны серыял «Чыста англійскія забойствы» (Вялікабрытанія).
09.00 Серыял «Ты маё жыццё».
10.40 Камедыя «Салдат Іван Броўкін» (СССР).
12.50 Авертайм.
12.50 «Запал па культуры».
13.30 Камедыіны серыял «Прыгоды салдата Івана Чонкіна» (Расія).
14.25 Серыял «Сіла прыцягнення».
15.20 Мультисерыял «Сямейка піратаў».
15.45 Пазакласная гадзіна.
16.00 Дэтэктыўны серыял «Налётчыкі».
16.55 Дэтэктыўны серыял «Чыста англійскія забойствы» (Вялікабрытанія).
18.00 Серыял «Ты маё жыццё».
18.55 Экспедыцыя. Абранае.
19.05 Камедыя «Іван Броўкін на цаліне» (СССР).
20.55 «Калыханка».
21.10 Тэлебарометр.
21.15 Беларуская часіна.
22.15 Камедыіны серыял «Інтэрны».
22.55 Моладзевы серыял «Універ» (Расія).
23.30 «Спорт-кадр».
00.00 Дэтэктыўны серыял «Налётчыкі».

07.00 «Раніца Расіі».
09.20 «Ефрасіння». Тэлесерыял.
10.10 Прэм'ера. «Пераадоленне цемры». Дакументальны фільм.
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Весткі.
11.30 «Нічога асабістага».
11.45 «Кулагін і партнёры».
12.15 Тэлесерыял «Капітан Гардзеў».
13.50 Навіны - Беларусь.
14.30 «Аб самым галоўным». Ток-шоў.
15.25 «Рускі шакалад». Тэлесерыял.
16.15 Тэлесерыял «Дворык».

16.50 Навіны - Беларусь.
17.20 «Кулагін і партнёры».
17.50 Тэлесерыял «Таямніца святога Патрыка».
18.50 «Ефрасіння». Тэлесерыял.
19.50 Навіны - Беларусь.
20.30 Тэлесерыял «Капітан Гардзеў».
22.20 Тэлесерыял «Аператыўнікі. Хронікі забойнага аддзела. Новая версія».
23.20 Навіны - Беларусь.
23.30 «Весткі.ru».
23.45 «Гістарычныя хронікі».

06.05, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 23.20 Сёння.
06.10 Інфармацыйны канал «НТБ раніцай».
08.35 Серыял «Таксістка».
09.35 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».
10.25 «Кватэрнае пытанне».
11.20 «Следства вялі...».
12.10 «Да суду».
13.30 Дэтэктыўны серыял «Следапыт».
15.15 «Справа густу».
15.40 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».
16.25 Серыял «Вуліцы пабітых ліхтароў».
18.35 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».
19.35 Прэм'ера. Вострасюжэтыны серыял «Пагоня за ценем».
21.35 Прэм'ера. Баявік «Святаннік».
23.45 Фільм «Рэжэ. Невядомая бітва Георгія Жукава».

09.30 Футбол. Еўрагалы. Часопіс.
10.00 Футбол. «Клуб чэмпіёнаў». Часопіс.
11.15 Лыжныя гонкі. Кубак свету ў Нарвегіі (Драмен). Спрынт.
11.45 Горныя лыжы. Чэмпіянат свету ў Германіі (Гарміш-Партэнкірхен). Жанчыны. Слалам. 2-я спроба.
12.30 Горныя лыжы. Чэмпіянат свету ў Германіі (Гарміш-Партэнкірхен). Мужчыны. Слалам. 2-я спроба.
13.15 Тэніс. Турнір WTA у Катары (Доха). Дзень 2-і.
14.30 Тэніс. Турнір WTA у Катары (Доха). Дзень 3-і. Прамая трансляцыя.
22.00 Бокс.

00.00 Экстрэмальны спорт. Freeride Spirit.
00.30 Снукер. Адкрыты чэмпіянат Уэльса (Ньюпарт, Вялікабрытанія). Фінал.

07.00 Аб'ектыў.
07.20 Гарачы каментар.
07.30, 12.05 Еўропа сёння.
08.00, 12.35 Рэмарка.
08.20, 12.55 Госць «Белсату».
08.35, 13.15 Невядомая Беларусь: «Дзеці Станіслава Шаплевіча», дак. фільм, 2010 г., Беларусь.
09.05 «Гастарбайтэр», рэпартаж, 2009 г.
09.40 Мультиклуб: «Канцэрт па заяўках».
09.45 «Мой родны горад», серыял.
10.05 «Час гонару», серыял: 17 серыя.
10.55 Сцяна.
11.05 «Гняздо», серыял: 5 серыя.
12.00 Аб'ектыў (агляд падзеяў дня).
13.45 «Гастарбайтэр», рэпартаж, 2009 г.
14.20 Мультиклуб: «Канцэрт па заяўках».
14.25 «Мой родны горад», серыял: 35.
14.45 Сцяна.
15.00 «Час гонару», серыял: 17 серыя.
15.50 «Гняздо», серыял: 5 серыя.
16.40 «Лля Сін – граем Сіна», дак. фільм.
17.00 Аб'ектыў (агляд падзеяў дня).
17.05 «Мой родны горад», серыял.
17.30 «Кансультацыя ў ружовым садзе», серыял: 25 серыя.
18.25 «Бульбаны», мультисерыял.
18.35 ПраСвет.
19.05 Моўнік (лінгвістычная праграма).
19.15 Гісторыя пад знакам Пагоні.
19.30 Аб'ектыў (агляд падзеяў дня).
19.35 Гарачы каментар.
19.40 Калыханка для самых маленькіх.
19.45 Праект «Будучыня».
20.15 «Уладзімір Драбо Камандор», рэпартаж, 2007 г., Беларусь.
20.40 Беларусы ў Польшчы.
21.00 Аб'ектыў (галоўнае выданне).
21.20 Сцяна.
21.35 Сальда (эканамічная праграма).
21.50 Рэпартаж.
22.15 «Доктар Марцін», серыял.
23.00 Аб'ектыў.
23.20 Гарачы каментар.

ТЭЛЕТЫДЗЕНЬ

23 ЛЮТАГА, СЕРАДА

06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 23.40 Навіны. 06.05, 07.10, 08.15 «Добрай раніцы, Беларусь!».

06.00, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30, 23.25 Нашы навіны. 06.05 АНТ прадстаўляе: «Наша раніца».

13.10 Камедыя «Іван Броўкін на цаліне». 15.00 «Зваротны адлік». 16.10 Навіны спорту.

06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзіны». 06.10 «Міншчына». 06.20 «Раніца.Студыя добрага настрою».

06.35 Моладзевы серыял «Універ» (Расія). 07.00 ЛАДная раніца.

08.00 Тэлебарометр. 08.05 Камедыіны серыял «Інтэрны». 08.40 Дэтэктывны серыял «Чыста англійская забойства» (Вялікабрытанія).

07.00 «Развітанне славянкі». Канцэрт. 07.55 Фільм «На далёкай кропцы». 09.10 Фільм «Дарагі мой чалавек».

06.30 «Праграма Максімум». 07.30 Прэм'ера. «Жыць, каб лётаць». Дакументальны фільм.

09.30 Экстрэмальны спорт. Freeride Spirit. 10.00 Футбол. Еўрагалы. Часопіс. 10.30 Снукер. Адкрыты чэмпіянат Уэльса (Ньюпарт, Вялікабрытанія). Фінал.

07.00 Аб'ектыў. 07.20 Гарачы каментар.

07.30 Праект «Будучыня». 07.55 Рэпартаж. 08.20 Сальда (эканамічная праграма). 08.35 «Уладзімір Драбо Камандор», рэпартаж, 2007 г., Беларусь.

24 ЛЮТАГА, ЧАЦВЕР

06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 16.55, 18.00, 19.00, 23.00 Навіны. 06.05, 07.10, 08.15 «Добрай раніцы, Беларусь!».

06.00, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30, 23.15 Нашы навіны. 06.05 АНТ прадстаўляе: «Наша раніца».

13.05 Навіны спорту. 13.10 «Кантрольны закуп». 13.45 «Модны прысуд». 14.50 «Зразумець. Прабачыць».

06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзіны». 06.10 «Міншчына». 06.20 «Раніца.Студыя добрага настрою».

06.35 Моладзевы серыял «Універ» (Расія). 07.00 ЛАДная раніца. 08.00 Тэлебарометр. 08.05 Камедыіны серыял «Інтэрны».

07.00 «Раніца Расіі». 09.20 «Ефрасіння». Тэлесерыял. 10.10 «Улад Галкін. Цяжка быць героем...». Дакументальны фільм.

19.50 Навіны - Беларусь. 20.30 Тэлесерыял «Індус». 22.20 Тэлесерыял «Аператыўнікі. Хронікі забойнага аддзела. Новая версія».

06.05, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сёння. 06.10 Інфармацыйны канал «НТБ раніцай». 08.40 Серыял «Таксістка».

09.30 «Laureus World Awards» (ААЭ). 10.30 Тэніс. Турнір WTA у Катары (Доха). 1/8 фіналу.

21.00 Баявыя мастацтвы. Байцоўскі клуб. 01.30 Тэніс. Турнір WTA у Катары (Доха). 1/4 фіналу.

07.00 Аб'ектыў. 07.20 Гарачы каментар. 07.30 На кола. 07.55 Асабісты капітал. 08.15 Эксперт (інфармацыйна-аналітычная праграма).

25 ЛЮТАГА, ПЯТНІЦА

06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 23.40 Навіны.
06.05, 07.10, 08.15 «Добрай раніцы, Беларусь!».
07.05, 08.10 Зона Х.
07.30, 11.55 Дзелавое жыццё.
08.35 Сфера інтэрасу.
09.10 Камедыйна меладрама «Маргоша».
10.05 Серыял «Маршрут літасці» (Расія).
10.50 Крымінальная меладрама «Зацьменне» (Расія-Украіна).
11.40 Актуальнае інтэрв'ю.
12.10 Прэм'ера. Ваенная драма «Двое» (Расія-Украіна).
13.45 Хранікальна-дакументальны фільм «Гвардыя. Баявыя традыцыі» (Беларусь). 5-я серыя.
14.05 «Школа доктара Камароўскага».
14.30 Кулінарнае шоу «Кухар дома» (ЗША).
15.15, 19.15 Навіны рэгіёна.
15.35 Патрабееца.
15.50 Дэтэктыўны серыял «Жураў».
16.50 Жаночае ток-шоў «Жыццё як жыццё».
17.55 Крымінальная меладрама «Зацьменне» (Расія-Украіна).
19.25 «КЕНО».
19.30 «Зона Х». Вынікі тыдня.
19.55 Камедыйна меладрама «Маргоша».
21.00 Панарама.
21.45 Цырымонія конкурсу «Трыўмф. Героям спорту 2010».
23.50 Дак. цыкл «Неразгаданая гісторыя».
00.45 Дак. цыкл «Зброя будучыні» (ЗША).
01.35 Дзень спорту.

13.45 «Модны прысуд».
14.50 «Зразумець. Прабачыць».
15.25 «Хачу ведаць».
16.10 Навіны спорту.
16.15 «Заручальныя парасцёнак». Шматсерыйны фільм.
17.05 «Слова жанчыне». Шматсер. фільм.
18.15 Навіны спорту.
18.20 «Чакай мяне». Беларусь.
18.55 «Поле цудаў».
20.00 Час.
21.00 Навіны спорту.
21.05 «Здабытак Рэспублікі».
23.25 Прэм'ера. Камедыя «Любовь у вялікім горадзе 2».
01.05 «Наша Белараша».
01.35 Начныя навіны.

06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзіны».
06.10 «Міншчына».
06.20 «Раніца. Студыя добрага настрою».
07.40 «СТБ-спорт».
07.45 «Раніца. Студыя добрага настрою».
08.30 «Апошні сакрэт Майстра». Серыял.
09.30 «Аўтапанарама».
10.00 «Пяць гісторый».
10.40 «Трымай мяне мацней». Тэленавэла.
11.30 «Далёкія сваякі».
11.40 «Званая вячэра».
12.35 «Агонь каханьня». Серыял.
13.50 «Дурні, дарогі, грошы». Гумарыстычны серыял.
14.40 «Халасцякі». Серыял.
15.30 «Хірамант». Серыял.
16.50 «Ля параднага пад'езду».
17.20 «Міншчына».
17.30 «Званая вячэра».
18.30 Ток-шоў «Лёс».
20.00 «Сталічныя падрабязнасці».
20.10 «СТБ-спорт».
20.15 «Добры вечар, маляня».
20.35 Фільм «Проста чароўная». ЗША - Германія, 1999г.
22.55 «Гарачы лёд».
23.25 «Відзьмо-невідзьмо». Агляд міжнароднага шоу-бізнэсу.
00.10 Фільм «Заражаны». ЗША - Германія - Вялікабрытанія, 2000г.
01.50 «Сакрэтныя матэрыялы». Серыял.

06.00, 09.00, 11.00, 13.00, 16.00, 18.00, 20.30 Нашы навіны.
06.05 АНТ прадстаўляе: «Наша раніца».
09.05 «Жыць здорава!».
10.20 «Мая жонка мяне прычаравала». Шматсерыйны фільм.
11.05 Навіны спорту.
11.10 «Смак».
11.50 «Тата на ўсе рукі». Камедыйна серыял.
12.20 «Дэтэктывы».
13.05 Навіны спорту.
13.10 «Кантрольны закуп».

07.00 ЛАДная раніца.
08.00 Тэлебарометр.
08.05 Дэтэктыўны серыял «Чыста англійскія забойствы» (Вялікабрытанія).
09.05 Серыял «Ты маё жыццё».
10.05 Казка «Гора баяцца - шчасця не відаць» («Беларусьфільм»). 1-я, 2-я серыі.
12.30 Медычныя таямніцы.
13.05 Медычныя таямніцы +.
13.15 Кінаспробы.
13.35 Жывы гук.
14.20 Камедыйна серыял «Прыгоды салдата Івана Чонкіна» (Расія). Закл. серыя.
15.20 Пазакласная гадзіна.
15.35 Дэтэктыўны серыял «Налётчыкі».
16.25 Дэтэктыўны серыял «Чыста англійскія забойствы» (Вялікабрытанія).
17.30 Усё аб бяспецы.
18.00 Серыял «Ты маё жыццё».
18.55 Экспедыцыя. Абранае.
19.05 Вострасюжэтная драма «Кадэт».
20.50 «Калыханка».
21.05 Тэлебарометр.
21.10 «Рэпарцёр «Беларускай часіны»».
22.00 «Бітва экстрасэнсаў».
23.05 «Пра мастацтва».
23.35 Дыялогі аб рыбалцы.
00.00 Час футбалу.
00.30 Футбол. Ліга Еўропы УЕФА. Агляд тура.

07.00 «Раніца Расіі».
09.20 «Ефрасіння». Тэлесерыял.
10.10 «Мой срэбны шар».
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Весткі.
11.30 «Кулагін і партнёры».
12.00 Тэлесерыял «Індус».
13.50 Навіны - Беларусь.
14.30 «Аб самым галоўным». Ток-шоў.
15.25 «Рускі шакалад». Тэлесерыял.
16.15 Тэлесерыял «Дворык».
16.50 Навіны - Беларусь.
17.20 «Кулагін і партнёры».
17.50 Тэлесерыял «Таямніца святога Патрыка».
18.50 «Ефрасіння». Тэлесерыял.
19.50 Навіны - Беларусь.

26 ЛЮТАГА, СУБОТА

07.10 Мультфільм.
07.30 Існасць.
07.55 «Добрай раніцы, Беларусь!».
09.00, 12.00, 15.00, 19.00 Навіны.
09.10 Здароўе.
09.45 Кулінарнае шоу «Кухар дома» (ЗША).
10.15 Школа доктара Камароўскага. Ток-шоў (Украіна).
10.50 Камедыйна серыял «Сваты-3» (Украіна-Расія). 2-я серыя.
12.10 Камедыйна меладрама «Вялікая змена» (СССР). 1-я серыя.
13.40 Дак. фільм «Невядомая версія».
14.35 «Зона Х». Вынікі тыдня.
15.15 Навіны рэгіёна.
15.35 Вакол планеты.
16.15 Nota Bene.
16.45 Дак. цыкл «Атлас «Дыскаверы» (ЗША).
17.40 Відэафільм АТН «Бешанковічы» цыклу «Зямля беларуская».
18.00 «Ваша лато».
18.50 Латарэя «Пяцёрка».
19.25 «КЕНО».
19.30 «Новая хваля-2010».
21.00 Панарама.
21.40 Сусветны блокбастар «Тытанік» (ЗША).
01.05 Хранікальна-дакументальны цыкл «Эпоха».
01.35 Дзень спорту.

18.30 Камедыя «Каханне-морква».
20.30 Нашы навіны.
21.00 Навіны спорту.
21.05 Фільм «Кірмаш ганарыстасці».
23.40 Фільм «Амаль знакамiты».
06.55 «Сямейнае кіно»: «Столік-сам-накрыйся». Германія, 2008г.
07.55 Фільм «Проста чароўная». ЗША - Германія, 1999 г.
09.35 «Давай паспрабуем?».
10.30 «Мінск і мінчане».
11.05 СТБ прадстаўляе: «КультУРА!».
11.40 «Салдаты. Залатыя серыі».
13.30 «24 гадзіны».
13.40 «Новыя падарожжы дылетанта».
14.10 Фільм «Кухар Марыі Медычы». СССР, 1980 г.
15.45 «Відзьмо-невідзьмо». Агляд міжнароднага шоу-бізнэсу.
16.30 «24 гадзіны».
16.45 «Наша справа».
17.00 «Вялікі горад».
17.35 Фільм «Мая старэйшая сястра». Расія - Украіна, 2008 г.
19.30 «24 гадзіны».
20.00 «СТБ-спорт».
20.10 «Зорны рынг».
21.30 Фільм «Аслеплены жаданнямі». ЗША - Германія, 2000г.
23.20 Фільм «Інтуіцыя». ЗША, 2001 г.
00.55 «Сакрэтныя матэрыялы». Серыял.

16.35 «Халі-галі». Скетч-шоў.
16.55 Футбол. Чэмпіянат Англіі. Прэм'ер-ліга. Вулверхэмптан - Блэкпул. Прамая трансляцыя.
18.55 «Халі-галі». Скетч-шоў.
19.20 «Смешныя людзі» Гумарыстычная праграма (Расія).
20.45 Камедыйна меладрама «Дарослая дачка, або Тэст на...» (Расія).
22.40 Тэлебарометр.
22.45 Жывы гук.
23.25 Канцэрт Ennio Morricone (Live in Venice)(Італія).

07.00 Мультфільмы.
07.35 Фільм «Куды знік Фаменка?».
08.55 «Юрмала». Фэст гумарыстычных праграм.
10.25 «Ранішня пошта».
11.00 Весткі.
11.10 «Суботнік».
11.50 Дэтэктыў «Падарункі па тэлефоне».
13.40 Мультфільмы.
14.00 Весткі.
14.15 «Без гальштука».
14.45 «Улада факту». Дак. фільм.
15.35 «Жыў-быў вясёлы чалавек. Аркадзь Хайт». Дакументальны фільм.
16.35 «Гарадок». Дайджэст. Забаўляльная праграма.
17.40 «Суботнік вечар».
19.00 «Карціна свету».
19.55 Надвор'е на тыдзень.
20.00 Весткі ў суботу.
20.45 Фільм «Дарагая мая дачушка». 2011 г.
22.40 Фільм «Рассямішыць Бога».
00.20 «Дзяўчаты».

07.00 «Суботняя раніца».
08.00, 09.00 Нашы навіны.
09.05 Серыял «Мая выдатная няня».
09.45 «Здароўе».
10.35 «Смак».
11.15 Прэм'ера. «Смак жыцця».
12.15 «Разумніцы і разумнікі».
13.00 Мультфільм: «Прынцэса Лебедзь: Таямніца зачараванага каралеўства».
14.15 Лірычная камедыя «Дзяўчына без адрасу».
16.00 Нашы навіны.
16.15 Навіны спорту.
16.20 Асяроддзе пасялення.
17.30 «Адзін супраць усіх».

07.10 Нашы тэсты.
07.40 Усё аб бяспецы.
08.05 Рэальны свет.
08.40 Дыялогі аб рыбалцы.
09.10 Жансавет.
09.45 Дача здароўя.
10.30 Тэлебарометр.
10.35 «Ты і Я». Забаўляльная ток-шоў.
11.35 «Запал па культуры».
12.20 Фантастычныя прыгоды «Адсей і выспа смугі» (Канада-Вялікабрытанія).
14.05 Час футбалу.
14.35 Дэтэктыў «Справа Румянцава» (СССР).

07.30 «Агляд».
08.00 Сёння.
08.20 «Авіатары».
08.50 «Выратавальнікі».
09.20 «Жывуць жа людзі».
10.00 Сёння.
10.20 «Галоўная дарога».
10.50 «Кулінарны паядынак».
11.55 «Кватэрнае пытанне».

20.30 Тэлесерыял «Індус».
22.20 Тэлесерыял «Аператыўнікі. Хронікі забойнага аддзела. Новая версія».
23.20 Навіны - Беларусь.
23.30 «Юрмала». Фэст гумарыстычных праграм.

06.05, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сёння.
06.10 Інфармацыйны канал «НТБ раніцай».
08.40 Серыял «Таксістка».
09.35 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».
10.20 «І зноў добры дзень».
11.20 «Справа цёмная». Дэтэктыў.
12.10 «Да суду».
13.35 «Суд прысяжных: галоўная справа».
15.05 «Справа густу».
15.30 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».
16.25 Серыял «Вуліцы пабітых ліхтароў».
18.30 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».
19.35 Серыял «Пагоня за ценем».
21.35 «Другая Ударная. Адданае войска Уласава».
23.10 Фільм «Забарона на каханне».
00.50 Фільм «Старонні».

09.30, 12.45, 15.15 Лыжныя гонкі. Чэмпіянат свету ў Нарвегіі (Осла). Мужчыны і жанчыны. Спрынт вольным стылем.
10.15 Санкавы спорт. Кубак свету ў Латвіі.
10.45 Горныя лыжы. Чэмпіянат свету ў Германіі (Гарміш-Партэнкірхен). Жанчыны. Слалам. 2-я спроба.
11.30 Горныя лыжы. Кубак свету ў Швецыі (Арэ). Жанчыны. Хуткасны спуск, камбінацыя. Прамая трансляцыя.
13.15 Скачкі з трампліна. Кубак свету ў Нарвегіі (Осла). НS 106. Мужчыны. Прамая трансляцыя.
14.30 Горныя лыжы. Кубак свету ў Швецыі (Арэ). Жанчыны. Слалам, камбінацыя. Прамая трансляцыя.
15.45 Скачкі з трампліна. Кубак свету ў Нарвегіі (Осла). НS 106. Жанчыны. Прамая трансляцыя.
17.30 Тэніс. Турнір WTA у Катары (Доха). 1/2 фіналу. Прамая трансляцыя.
20.30 Футбол. Еўрагалы. Навіны.
20.40, 01.30 Скачкі з трампліна. Кубак свету ў Нарвегіі (Осла). НS 106. Мужчыны.

ў Нарвегіі (Осла). НS 106. Мужчыны.
21.45 Бокс. Турнір «Bigger's Better». Прамая трансляцыя.
00.00, 00.30 Самыя моцныя людзі планеты. Турнір «Giants Live» (Стамбул, Турцыя).
00.55 «Спартовае вандраванне». Горныя лыжы. Часопіс.
01.00 Экстрэмальны спорт. Freeride Spirit.

07.00 Аб'ектыў.
07.20 Гарачы каментар.
07.30, 12.05 Праект «Будучыня».
08.00, 12.30 Рэпартаж.
08.25, 13.00 Без рэтушы: «Крыжы Беларусі», рэпартаж, рэж. Уладзімір Самойлаў, 2011 г.
08.45, 13.20 «Трысняговы танец», дак. фільм, 2000 г., Польшча.
09.45, 14.20 Хто ёсць кім?: «Сяргей Верамейчык».
10.00, 14.35 «Школа на санцапёку», серыял.
10.25, 15.00 Басанож па свеце: «Знахар».
10.55, 15.30 «Эпоха Барадуліна», дак. фільм, 2010 г., Беларусь.
11.45, 16.20 Сцяна.
12.00 Аб'ектыў (агляд падзеяў дня).
16.35 МакраФон: З архіву «Jazz Jamboree»: «Chris Hinz Combination».
17.00 Аб'ектыў (агляд падзеяў дня).
17.05 «Дзяўчына з мокрай галавою», серыял: 6 серыя.
17.35 «Трэці афіцэр», дэтэктыўны серыял.
18.25 Дакументальная гадзіна: «Лобатамія», дак. фільм, 2010 г., Беларусь.
19.30 Аб'ектыў (агляд падзеяў дня).
19.35 Гарачы каментар.
19.45 Калыханка для самых маленькіх.
19.55 На колах.
20.25 «Святаслаў Фёдарэў – жыццё пасля смерці», дак. фільм, 2006 г., ч. 3: «Змагар».
21.00 Аб'ектыў (галоўнае выданне).
21.20 Сцяна.
21.35 Госьць «Белсату».
21.50 «Ліст з Малдовы», дак. фільм, 2009 г., Румынія.
22.20 «Лепей быць прыгожай і багатай», камедыя, 1993 г., Польшча.
23.55 «Калыханка» ад Сашы і Сірожы: «Маладзільны агурок».
00.05 Аб'ектыў.
00.25 Гарачы каментар.

03.00 Супербайк. Чэмпіянат свету ў Аўстраліі (Філіп-Айленд). Зезд 1. Прамая трансляцыя.

07.00 Аб'ектыў.
07.20 Гарачы каментар.
07.30 На колах.
08.00 «Трэці афіцэр», дэтэктыўны серыял.
08.45 «Дзяўчына з мокрай галавою», серыял: 6 серыя.
09.15 Калыханка для самых маленькіх.
09.40 «Святаслаў Фёдарэў – жыццё пасля смерці», дак. фільм, 2006 г., Беларусь: ч. 3: «Змагар».
10.05 Маю права (прававая праграма).
10.25 Госьць «Белсату».
10.45 «Ліст з Малдовы», дак. фільм, Румынія.
11.15 Сальда (эканамічная праграма).
11.30 «Лобатамія», дак. фільм, 2010 г., Беларусь.
12.30 На колах.
12.30 «Дзяўчына з мокрай галавою», серыял: 6 серыя.
13.30 Калыханка для самых маленькіх.
13.55 МакраФон: «Рок-карона-2009»: выбранае, ч. 2.
14.35 «Лепей быць прыгожай і багатай», камедыя, 1993 г., Польшча.
16.10 «Ранча», серыял: 35 серыя.
17.00 Аб'ектыў (агляд падзеяў дня).
17.05 «Ароп: крымінальная сага», серыял.
18.05 «Мост кветак», дак. фільм, Румынія.
19.30 Навігатар.
19.45 Калыханка для самых маленькіх.
19.55 Еўропа сёння.
20.25 Вагон.
20.30 Невядомая Беларусь: «НКВД – гестапа. Браты па крыві», дак. фільм, 2009 г., Беларусь.
21.00 Аб'ектыў (галоўнае выданне).
21.15 Два на двух.
22.45 «Вакол свету за восемдзесят дзён», маст. фільм, 2004 г., ЗША.
23.45 «Камунізм – гісторыя адной ілюзіі», дак. фільм, 2005 г., Германія. 2 серыя: «Сталінская імперыя зла».
00.40 «Калыханка» ад Сашы і Сірожы: «Федзя – залатая ручка».
00.50 Аб'ектыў.

▶ АГЛЯД

ТЭОРЫІ АРАБСКАЙ РЭВАЛЮЦЫІ

Алег НОВІКАЎ

Інстытуцыйны крызіс, акт веры, сацыяльная незадаволенасць — палітолагі спрачаюцца наконт таго, што стала галоўным фактарам цяперашніх рэвалюцыяў на Усходзе. Прапануем агляд заходняй прэсы.

Трэба заўважыць, што мы ўсе сталі сведкамі падзеі гістарычнага маштабу. Тое, што адбылося на плошчы Тахрыр, ужо называюць «тэктанічным рухам гісторыі», «перазагрузкай парадку свету», «станаўленнем новага Усходу», «Зімой народаў» (аналогія з Вясной народаў — сэрый рэвалюцый у Еўропе ў 1848 годзе) і г.д.

Ужо нарадзіўся цэлы жанр футуралогі пра тое, якія наступствы можа мець егіпецкая Плошча. Яшчэ больш каментароў прысвечана непасрэдна рэвалюцыі. Пытанні шмат. Ці была рэвалюцыя заканамернай? А можа, наадварот, Мубарак і Бен Алі дапусцілі нейкую фатальную памылку? Нарэшце, магчыма, сваю ролю адыграў знешні фактар (у тым ліку штучны), які разбурыў сістэму, што больш-менш стабільна існавала на працягу амаль паўстагоддзя?

Перш за ўсё, згадаем версію, прыхільнікі якой сцвярджаюць, што бунт рана ці позна адбыўся б, таму што арабскі аўтарытарызм супярэчыць сутнасці чалавека. «The Guardian»: «Усё было лагічна. Каір завяршыў тое, на што намякнуў Туніс. Гэта, здаецца, аб'яднала Усход і Заход у разуменні: сапраўдная бяспека пачынаецца з годнасці чалавека і заснаваная на тым, што мы часта называем «hurriya» (араб. «свабода»).

Калі гаворка вядзецца пра ролю ідэяў для калектыўнага дзеяння, то нельга не згадаць нацыяналістычную тэорыю, якую прапануе «Washington Post»: «Тое, за што змагаліся егіпціянне і тунісцы, было больш няўлоўным і інтуітыўным. У 1950-х гадах арабы ганарыліся антыкаланіяльнай барацьбой, лідарамі і тым, што арабскі свет пазначаў нешта, меў сваю місію — пабудаванне незалежнай этнічнай дзяржавы і супрацьстаяць замежнаму дамінаванню. Але той час прайшоў, і арабская палітыка заціхла. У арабскіх рэжымаў няма ніякага яснага і эфектыўнага

падыходу да любой з праблем, жыццёва важных для іх калектыўнай будучыні. Менавіта гэтая аб'якавасць выракла лідараў Туніса і Егіпта на крах. Арабскія дзяржавы пакутуюць ад праклёну, больш моцнага, чым бедната ці аўтакратыя. Яны сталі падробкай нацыянальнай дзяржавы. Нельга цалкам зразумець пратэсты егіпціян, тунісцаў, іарданцаў, не згадаўшы іх пачуццё таго, што ім не дазволілі быць сабой, што ў іх аднялі іх тоеснасць. Выхад на вуліцы не быў простым актам пратэсту. Гэта акт самавызначэння».

Натуральна, усе ісламісты пабачылі ў падзеях у Егіпце моц рэлігіі. У лісце, дасланым у «Le Monde», адзін мусульманскі інтэлектуал адзначае: «Параўнанне падзей 1989-га ў Еўропе і 2011-га ў Афрыцы ігнаруе глыбокую розніцу паміж заходнім і мусульманскім калектыўамі, матывацыямі, якія штурхаюць народы Паўночнай Афрыкі і Блізкага Усходу выходзіць на вуліцы. Нішто не аб'ядноўвае лепш, чым калектыўная малітва па пятніцах. Мячэць — гэта як

вуліца: вось ключ для таго, каб зразумець сітуацыю. Амаль усе рэлігіі абаяваюцца на мабілізацыю мас; аднак іслам робіць гэта найбольш эфектыўна».

Шмат хто, наадварот, піша, што падзеі ў Каіры — першая на Усходзе пост-ісламская рэвалюцыя.

«Удзельнікі пратэстаў — плюралістычная генерацыя, паколькі яны большыя індывідуалісты. Сацыялагічныя апытанні дэманструюць, што гэта пакаленне больш адукаванае за папярэдняе. Яны выраслі ў малых сем'ях. Яны больш інфармаваныя, карыстаюцца сучаснымі сродкамі камунікацый, якія пабудаваны на кантактах асобы з асобай, а не кантактах у рамках нейкай партыі. Маладыя людзі ведаюць, што ісламскія рэжымы сталі дыктатурамі: яны не зачараваны ні Іранам, ні Саудаўскай Аравіяй. Тыя, хто бярэ ўдзел у дэманстрацыях у Егіпце, падобныя на тых, хто браў удзел у дэманстрацыях у Іране. Магчыма, часткова яны прававерныя, аднак рэлігія для іх не значыць палітычных патрабаванняў», — піша «Liberation».

Калі ўжо зайшло пра камунікацыі, то варта згадаць артыкул у «Los Angeles Times», прысвечаны каналу «Аль-Джазіра». На думку аўтара, менавіта «Аль-Джазіра», якая вядзе прамыя рэпартажы з Каіра, стала каталізатарам пераменаў, паколькі «адыграла функцыю ахоўніка рэвалюцыі». Прысутнасць камер прывяла да таго, што паліцыя вельмі пасіўна выконвала загад разганяць дэманстрантаў. Асабліва пасля таго, як першыя рэпартажы «Аль-Джазіры» пра збіццё пратэстуючых выклікалі шок і абурэнне ва ўсім свеце.

Аматары марксізму звяртаюць увагу на тое, што пралогам рэвалюцыі быў рост коштаў на прадукты харчавання. «Недахоп ежы пачаў адчувацца з вясны. У кожнай краіне цана на збожжа выбухнула: харчовы крызіс адразу ж адгукнуўся папулярнымі беспарадкамі...» — такім чынам гісторык Шарль Пуа апісваў еўрапейскае сельскагаспадарчае становішча ў 1847–1848 гадах. Некалькімі тыднямі пазней уся Еўропа прыйшла ў рух, і абса-

лютысцкі парадок, усталяваны Венскім кангрэсам, рухнуў. Тое, што адбылося ў 1848-м, вельмі нагадвае наступствы цяперашняга харчовага крызісу ў Тунісе і Егіпце», — піша «Le Monde».

На жаль, фармат артыкулу не дазваляе згадаць усе тэорыі арабскай рэвалюцыі. Аднак урбаністычную тэорыю нельга абыйсці. Яе выклаў гісторык Жульен Луазо. На яго думку, адной з прычын рэвалюцыі сталі ўрбаністычныя працэсы. З часоў султанаў Каір быў сімвалам багацця і ўлады над беднай вёскай. Сёння з-за перанаселенасці (у Каіры жывуць каля 15 мільёнаў чалавек) сталіца ператварылася ў канцэнтрацыю ўсіх сацыяльных хвароб і, як следства, — масавай палітызацыі. Мубарак фактычна сядзеў на бочцы з парохам, якая нарэшце выбухнула. Ніякіх шансаў утрымаць вуліцу ў яго з самага пачатку не было. Увогуле, на думку Луазо, у любой краіне свету палітычная апазіцыйнасць растуць сталіцы з'яўляецца новай гістарычнай парадыхмай.

Дэбаты працягваюцца. Рэвалюцыі таксама.

▶ ЯНЫ ПРА НАС: ЗАМЕЖНАЯ ПРЭСА ПРА БЕЛАРУСЬ

Матывы пераследу расійскіх грамадзян здаюцца абсурднымі, але іншыя папросту няма. Так, на плошчы былі. Так, магчыма, шумелі. Але гэтак жа паводзілі сябе некалькі дзясяткаў тысяч чалавек. Аднак дэманстратыўную разборку учынілі менавіта з гэтых грамадзян. Зразумелага тлумачэння няма. Беларускі афіцыйна не змог яго даць нават прадстаўніку расійскага МЗС Рыгору Карасіну. Аналітыкі ўпэўненыя: прэсуд расіянам будзе. Але дапускаюць, што ён стане ўмоўным. На большую ласку беларускі рэжым наўрад ці здольны. Разам з тым, менавіта такі варыянт лепш за ўсё падыходзіць да ацэнкі нашых адносін у прынцыпе. Скажам, Саюз Расіі і Беларусі таксама ўсё яшчэ існуе. Але ўжо, хутчэй, умоўна.

«Голос России» (Расія)

Аддаць такі нацыянальны брэнд, як МАЗ, шляхам банальнага продажу беларускія ўлады наўрад ці захочуць. Хутчэй, будзе абрана форма, пры якой беларускі бок захаве рычагі ўплыву на асноўныя рашэнні, гэта можа быць і інвестыцыйны кантракт, і «Залатая акцыя». У любым выпадку, гандаль толькі пачынаецца.

«Комментарии» (Украіна)

Лукашэнка ніколі не аддаваў загаду бамбавальнікам з сотнямі тысяч жыхароў, яго танкі не акупавалі добры кавалак суседняй краіны. Яны (Пуцін і Лукашэнка) абодва фальсіфікуюць выбары, але хто з іх дадае сабе больш галасоў, сказаць складана. Абодва без усякіх сумневаў адпраўляюць за кратамі любога, хто ім несімпатычны. У Расіі, у параўнанні з Беларуссю, крыху больш

выпадкаў, калі такія людзі папросту атрымлівалі кулю ў галаву. Абодва кіраўнікі ўзаконілі гвалт, які здзяйсняецца з журналістаў. Пуцін трымае ў турме мілага хлопца і нафтавага экс-магната Хадаркоўскага, і ў Лукашэнка ёсць свае хлопчыкі для біцця. Але чаму да Пуціна туліцца мноства іншых, на першы погляд, прыстойных прэзідэнтаў, уключаючы Барака Абама? А Лукашэнка праклінаюць, называючы злачынам і вар'ятам?

«Respect» (Чэхія)

Лукашэнка спадзяецца, што сур'ёзныя эканамічныя рэформы прынясуць падтрымку Захаду, абязброяць замежную і ўнутраную крытыку і дапамогуць дасягнуць эканамічнай мадэрнізацыі пад аўтарытарным кіраваннем. Аднак ён рызыкуе наладзіць супраць сябе звольненых працаўнікоў

і ўзмацніць кланавы капіталізм. Палітыка Захаду ў дачыненні да Беларусі павінна быць асцярожна скарэктаваная і павінна рабіць упор на мяккую сілу Еўропы — прывабнасць яе сацыяльнай мадэлі для ўсёй большай колькасці беларусаў.

«Project Syndicat» (ЗША)

Многім беларусам падабаецца стабільнасць, нізкі ўзровень беспрацоўя, гарантанавыя зарплаты і пенсіі квазі-савецкай сістэмы Лукашэнка. Але ўсё гэта ён у стане забяспечыць толькі дзякуючы велізарным субсідыям Расіі, якая пастаўляе танныя энерганосьбіты і дае рынак збыту для беларускіх тавараў. Даўгалецце Лукашэнка, думаецца, залежыць першым чынам ад шчодрасці Масквы.

«Financial Times» (ЗША)

МІЖНАРОДНЫЯ НАВІНЫ

УКРАЇНА. НОВЫ ЛІДАР АПАЗІЦЫІ

Скандальны кіеўскі бургамістр Леанід Чарнавецкі, які апошнім часам быў у ценю, вяртаецца ў палітыку. Прычыму абсалютна новай іпастасі. У інтэрв'ю апазіцыйнаму V каналу ён выступіў супраць карупцыі ў дзяржаўных структурах, адкрытым тэкстам паведаміў, што ў краіне набіраюць хаду палітычныя пераследы. Абвінаваціў улады ў махінацыях з зямлёй. Такага ад Чарнавецкага яўна не чакалі. Усе звывкліся з ягоным іміджам дзівака, які то дасылае паштоўкі слану ў заапарк, то ўводзіць плату за наведванне могілак. Акрамя таго, Лёня Космас (мянушка Чарнавецкага) лічыўся марыянеткай у руках Партыі рэгіёнаў. Ён перадаў усю ўладу ў Кіеве чалавеку Януковічу. І тут раптам такі віраж. Ніхто не ведае, як разумець Чарнавецкага. Адзіны верагодны варыянт адказу — намер паўдзельнічаць у парламенцкіх выбарах 2012 года. Для гэтага Чарнавецкаму патрэбна, каб людзі забылі пра яго фокусы са сланамі і разглядалі былога мэра як змагага з уладай. Сыход Чарнавецкага ў апазіцыю можа мець вельмі цікавыя наступствы. Не варта забываць пра тое, што Чарнавецкі ведае, як працаваць з выбаршчыкамі-пенсіянерамі. Менавіта дзякуючы ім ён два разы выйграваў на выбарах мэра.

Па матэрыялах украінскай прэсы

ІТАЛІЯ. ТЫРОЛЬЦЫ БАЙКАТУЮЦЬ ДЗЕНЬ АДЗІНСТВА

Рэгіянальны ўрад італьянскай правінцыі Паўднёвы Тыроль заявіў, што не будзе адзначаць 150-я ўгодкі аб'яднання Італіі. Прычына — старая крыўда на Італію, якая пасля першай сусветнай прыйдзала да сябе былую аўстрыйскую правінцыю Паўднёвы Тыроль і доўгі час праводзіла тут палітыку культурнай асіміляцыі. «150 гадоў значаць для нас разрыў з радзімай і ігнараванне права на самавызначэнне», — гаворыцца ў заяве ўраду. У дадатак тырольцы пачалі разглядаць законапраект пра дэмантаж мемарыялу ў гонар далучэння Паўднёвага Тыроля да Італіі, які быў пабудаваны ў часы Мусаліні.

Па матэрыялах «Jungle World» (Германія)

ВЯЛІКАБРЫТАНІЯ. РАСКОЛ ЛІБЕРАЛЬНЫХ ДЭМАКРАТАЎ

У партыі ліберальных дэмакратаў, якая ўваходзіць у кабінет разам з партыяй кансерватараў, назіраюцца прыкметы расколу. Лідэры 17 рэгіянальных секцый апублікавалі ў газеце «Times» адкрыты ліст да кіраўніцтва. Аўтары крытыкуюць курс партыі і ўраду. Больш за ўсё ім не падабаецца сацыяльная палітыка кабінету. Дасталася і партыйнаму босу Ніку Клегу, які займае пасаду віцэ-прэм'ера. Апошні выступіў супраць таго, каб муніцыпалітэты мелі большую фінансавую аўтаномію, што выклікала крытыку. «Адным словам, — робяць выснову падпісанты, — дэпутаты і міністры цалкам адарваліся ад партыйных нізоў». Зараз цяжка казаць, ці набудзе бунт нейкі працяг. Відавочна адно — ліберальныя дэмакраты, якія ўпершыню за 50 гадоў увайшлі ў склад ураду, не апраўдалі надзеяў выбарцаў.

Па матэрыялах «Times» (Вялікабрытанія)

СЕНЕГАЛ. ЗАКОНЧЫЎСЯ СУСВЕТНЫ САЦЫЯЛЬНЫ ФОРУМ

Амаль незаўважна для сусветнай прэсы ў Дакары — сталіцы Сенегала, прайшоў 11-ы Сусветны сацыяльны форум (WSF) (галоўная асамблея антыглобалістаў). Малы інтэрэс да форуму з боку прэсы — рэч дастаткова дзіўная, паколькі ў мерапрыемстве ўдзельнічалі 45 тысяч чалавек, сярод якіх прысутнічалі такія вядомыя палітыкі, як былы бразільскі прэзідэнт і цяперашні балівійскі лідар. На форуме абмяркоўвалі такія важныя тэмы, як альтэрнатыўная спажывецкая культура ў якасці сродку выратавання ад глабальнага неўраджаю. Узнікла ініцыятыва стварэння так званнага Банку Поўдня, які б дапамагаў сацыяльным праектам у краінах трэцяга свету. Гэта значна больш канкрэтныя тэмы, чым тыя, якія стаялі на павестцы дня папярэдніх форумаў. Спецыялісты мяркуюць, што малая цікавасць публікі да форуму звязана з бурнымі падзеямі ў Паўночнай Афрыцы.

Па матэрыялах «Jungle World» (Германія)

ВЯЛІКАБРЫТАНІЯ. ТЭСТ НА ГОМАСЕКСУАЛІЗМ

Брытанскі суд пастанавіў правесці праверку дзвюх эмігрантак з Уганды наконт таго, ці сапраўды яны, як сцвярджаюць, з'яўляюцца лесбіянкамі. Грамадзянкі Уганды папрасілі прытулку на Альбіёне са спасылкай на сваю нетрадыцыйную сэксуальную арыентацыю. Актывісты руху сексуальных меншасцяў не маюць сумневу наконт таго, што угандыйкі — сапраўдныя лесбіянікі. Суд так не думае. «Шматлікія сведкі сцвярджаюць, што дзяўчыны — звычайныя гетэрасэксуалкі», — кажуць суддзі. У любым выпадку, калі дзяўчын дэпартауюць, на радзіме іх чакае нешта жудаснае. Мясцовыя гамафобы ўжо рыхтуюцца да іх вяртання. Адна з тамтэйшых газет апублікавала здымкі эмігрантак з подпісам: «Павесіць іх!». Дзяўчатам таксама пагражае 14 гадоў турмы — столькі ва Угандзе даюць за гомасэксуалізм. Пакуль лёс эмігрантак не вядомы. Застаецца дадаць, што шматлікія краіны Еўропы, якія раней лёгка давалі прытулак гомасэксуалістам, пачалі перагляд эміграцыйнага заканадаўства па гэтаму пытанню.

Па матэрыялах брытанскай прэсы

ВЫБАРЫ

МОВА СУПРАЦЬ АПАЗІЦЫІ

Алег НОВІКАЎ

У Казахстане стартвала кампанія па выбарах прэзідэнта. Яе першым сорпрызам стаў правал апазіцыянера на іспыце па казахскай мове, без здачы якога нельга стаць афіцыйным кандыдатам.

Закон пра тое, што ўсе казахскія грамадзяне, якія хочуць стаць кандыдатамі, павінны абавязкова здаць іспыт на веданне казахскай мовы, з'явіўся ў Законе аб выбарах прэзідэнта ў 2003 годзе.

Адначасова былі ўстаноўлены правіла праходжання іспыту. Прэтэндэнт у кандыдаты павінны напісаць дыктоўку на казахскай мове аб'ёмам дзве старонкі. Пасля зачытаць друкаваны тэкст аб'ёмам не больш за тры старонкі. І, нарэшце, зрабіць паведамленне на зададзены тэму на працягу не меней чым 15 хвілін. Іспыт прымае спецыяльная лінгвістычная камісія, створаная пры ЦВК.

Ніхто так моцна не вітаў «моўны» папраўкі ў Закон аб выбарах, як апазіцыя. Моўны іспыт разглядаўся імі як сродак павышэння аўтарытэту казахскай мовы. Аднак сёння шмат хто ў апазіцыйным асяроддзі думае інакш. Моўны тэст, здаецца, стаў сродкам адсеву дысідэнтаў. Сапраўды, механізм выстаўлення адзнакі сябрам лінгвістычнай камісіі пры ЦВК абсалютна не зразумелы і не празрысты. Улады такім чынам атрымліваюць магчымасць лёгка зняць непажаданага палітыка за тое, што ён быццам не валодае мовай тытульнай нацыі.

Першай ахвярай моўнай дыскрымінацыі стаў вядомы апазіцыянер Уаліхан Кайсараў. 8 лютага лінгвістычная камісія пастанавіла, што ён не валодае казахскай мовай на належным узроўні. Як каза прадстаўнік камісіі, у тэксце дыктоўкі Уаліхан дапусціў аж 28 памылак. Тэкст, што ён зачытаў, таксама не задаволіў сябраў камісіі. Патрэбную тэму, па словах сябры ЦВК, Кайсараў не раскрыў. Нарэшце, ён не здолеў добра адказаць на дадатковыя пытанні.

Кайсараў, у сваю чаргу, сцвярджае, што гэта ўсё правакацыя. Ён вядомы як жорсткі крытык рэжыму. І менавіта гэта, быццам, вызначыла падыходы прызначаных уладамі экзаменатараў.

У дадатак апазіцыянер звяртае ўвагу на тое, што напярэдадні кампаніі патрабаванні для кандыдатаў у кандыдаты нечакана сталі больш жорсткімі. Цяпер прэтэндэнт, каб прайсці іспыт паспяхова, абавязаны не дапусціць ніводнай арфаграфічнай або граматычнай памылкі ў тэксце дыктоўкі.

«Сябры лінгвістычнай камісіі, на мой погляд, падышлі кан'юктурна да вызначэння ўзроўню маіх ведаў. Гэта было выкананне палітычнай замовы,

каб не дапусціць мяне да выбараў прэзідэнта», — сказаў Кайсараў журналістам.

Ён распавёў пра тое, што ўяўляла сабой выпрабаванне: «Былі зададзены пытанні пра саюз шоркамоўных дзяржаў, пра мінулую Азію (спартовыя спаборніцтва), і я выказаў сваё асабістае меркаванне на гэты конт. Камісія адышла ад сваёй асноўнай мэты — высветліць, як размаўляе чалавек па-казахску. Замест гэтага яны ўважалі на тое, што я кажу».

Шмат хто падзяляе пазіцыю палітыка. На казахскіх інтэрнэт-форумах нярэдка можна сустрэць каментары кшталту наступнага: «Улады прыдумалі новы эфектыўны метадапцішчэння канкурэнтаў Назарбаева, выдатна ведаючы, што практычна ніхто не здасць гэты іспыт. Яго здольныя прайсці толькі настаўнікі казахскай мовы, дый тое самыя лепшыя. У выніку на выбарах застанеца адзін цяперашні прэзідэнт. Падыход да кандыдатаў у прэзідэнт першапачаткова неаднолькавы. Відавочна, што ў адміністрацыі адмыслова ўзмацнілі жорсткасць патрабаванняў да ведання мовы, каб не пусціць на выбары Абілава і Казлова (галоўныя крытыкі Назарбаева)».

Адсюль і катэгарычныя патрабаванні — адмяніць тэст. Адзін з прыхільнікаў такога падыходу піша: «Іспыт трэба адмяняць у любым выпадку. Мы ж не прэзідэнта саюза пісьменнікаў абіраем. Іспыт павінен быць фармальным, ці, лепш за ўсё, гутарка, бо галоўная каштоўнасць кандыдата палягае не ў гэтым».

Некаторыя каментатары лічаць, што адмена тэсту будзе шчырым прызнаннем сапраўднага месца казахскай мовы ў грамадстве.

«Ні для каго не сакрэт, што больш паловы міністраў, акымаў (абласных губернатараў) і дэпутатаў не валодаюць казахскай мовай. Казахская мова толькі фармальна з'яўляецца дзяржаўнай. Фактычна ж грамадзяне РК размаўляюць, пішуць і чытаюць толькі на рускай мове. Колькі б мы ні ламалі галовы наконт вырашэння гэтага пытання, факт застаецца фактам. Адгэтуль узнікае думка, што мы займаемся крывадушнасцю ў адносінах да сваёй роднай мовы. Але ў такіх

пытаннях, як вылучэнне кандыдатаў у прэзідэнты, гэты штучны бар'ер — веданне казахскай мовы — хітра выкарыстоўваецца Назарбаевым і яго тэхнолагамі, — піша праціўнік тэстаў.

Аматары жартаў пабачылі ў іспыце парушэнне канстытуцыі: «А як будзе здаваць іспыт казах з вышэйшай адукацыяй, які пражыў усё жыццё ў Казахстане, але ён глуханямы? Ён жа выключна мовай жэстаў валодае. Калі не дапусцяць да іспыту — гэта будзе дыскрымінацыя яго як інваліда. Інавалід таксама мае права быць абраным прэзідэнтам».

У сваю чаргу, ідэя адмены тэсту абурыла нацыяналістаў. Яны згодныя, што Кайсарава наўмысна «завалілі». Аднак гэта не падстава скасаваць іспыт, за кошт якога казахская мова так ці інакш павышае свой статус.

На папулярным казахскім сайце www.zona.kz адзін з нацыяналістаў адзначае: «Не падабаецца Казахстан з ягонай мовай, традыцыямі і культурай — калі ласка, адпраўляйцеся ў эміграцыю. Уаліхан Кайсараў, магчыма, разумны адукаваны мужык. Але нам не патрэбны такія «штучныя казахі», тым больш на пасадзе кіраўніка дзяржавы. Спыніце нарэшце гандаль вакол мовы. Дзяржаўнай мовай у Казахстане будзе казахская. Кропка. Усе грамадзяне павінны шанаваць закон».

Так ці інакш, Назарбаеву за кошт моўнага іспыту добра пасварыў апазіцыю. З ініцыятыўнай мовай у Казахстане будзе казахская. Кропка. Усе грамадзяне павінны шанаваць закон. Аднак знайсці вядомага палітыка, які ведае казахскую мову лепш за Кайсарава, будзе цяжка.

Акрамя таго, гіпербалізацыя моўнага пытання б'е па самому Назарбаеву. Калі верць абсалютнай большасці экспертаў і каментатараў, Нурсултан ведае казахскую мову кепска. Ён пачынаў сваю кар'еру як навучэнец рускамоўнага будаўнічага ПТВ. Аднак нават з рускай мовай прэзідэнта шмат праблем. Неяку слова «еще» ён умудрыўся зрабіць 3(!) памылкі.

▶ БАРАЦЬБА

БАСКСКІЯ НЕФАРМАЛЫ

Алег НОВІКАЎ

**У дзвяты раз за апошнія
восем гадоў баскскія
нацыяналісты намагаюцца
атрымаць легальны статус.
Эксперты кажуць, што на гэты
раз шансы ёсць.**

Беларускія дэмакраты часта скардзяцца на тое, што не могуць зарэгістраваць свае партыі. Магчыма, айчынных дысідэнтаў заспакоіць тое, што ў далёкіх Пірэнеях у іх ёсць сябры па вяншчасцю. У Іспаніі ўжо амаль 10 гадоў не могуць дзейнічаць легальна левыя нацыяналісты (іх рух яшчэ называюць *izquierda abertzale*).

Пакуты прыхільнікаў незалежнасці Краіны Баскаў пачаліся ў 2003 годзе, калі ўлады забаранілі партыю «Батасуна» за сувязь з тэрарыстамі з групы ЕТА. Нацыяналісты не змірыліся. Яны некалькі разоў спрабавалі сабрацца пад дахам новай партыі, аднак безвынікова. Таксама пацярпелі крах спробы выступаць ад імя нейкай іншай, ужо раней зарэгістраванай партыі, кшталту заснаванай яшчэ ў 1920-я гады партыі «Нацыянальная баскская акцыя» (ANV). Нягледзячы на тое, што сябры ANV у 1930-я гады былі на перадавой лініі барацьбы з франкістамі, партыю ўсё роўна не пашкадавалі. А каб увогуле загнаць нацыяналістаў у пазпраўнае поле, з часам пад забарону трапілі іх грамадскія арганізацыі, кшталту праваабарончага цэнтру «Askatasuna».

Як правіла, у якасці прычынаў для забароны партый указвалі, што касцяк кіраўніцтва — былыя лідары «Батасуны». Па-другое, новыя партыі ўпарта адмаўляліся асудзіць гвалтоўныя метады ЕТА, што давала ўладам фармальную падставу для іх нерэгістрацыі.

І вось новая спроба легалізацыі. 8 лютага ў Більбаа закладзеная партыя «Sortu» (баск.: жьць, на радзіца). Яе арганізатары спадзяюцца, што на гэты раз запаветнае пасведчанне аб рэгістрацыі яны ўсё ж атрымаюць. У такім разе кандыдаты ад «Sortu» паспеюць прыняць удзел у муніцыпальных выбарах, прызначаных на май.

Галоўная крыніца аптымізму — працэсы вакол ЕТА, заложнікам якіх стаў увесь грамадскі нацыяналістычны сектар. Яшчэ ўвосень *etapas* (сябры ЕТА) прынялі рашэнне аб спыненні вайсковых дзеянняў. У студзені яны заявілі, што адмаўляюцца ад тэрарыстычных метадаў назаўсёды. Упершыню ў гісторыі руху *izquierda abertzale* на сходзе «Sortu» прынятая сімвалічная заява супраць праявы любога палітычнага гвалту, у тым ліку такога, які практыкуе ЕТА.

Увогуле, як гаворыцца ў праграмных дакументах «Sortu», прырода партыі наступная: «Sortu» — незалежная партыя, якая прызнае выключна палітычныя метады

дасягнення сваіх мэтаў і імкнецца да стварэння канстытуцыі баскскай дзяржавы ў рамках ЕС. Таксама «Sortu» жадае накіраваць левы баскскі нацыяналізм у канструктыўнае поле, адначасова асуджаючы пры гэтым палітычныя і грамадскія групы, якія шкодзяць справе суверэннасці народа Краіны Баскаў».

Спадзяюцца нацыяналісты таксама на міжнародны ціск на Мадрыд з боку Бруселя. Тут узнікла моцнае лобі, якое падтрымлівае ідэю дыялога паміж ЕТА і Мадрыдам накшталт таго, які вялі Лондан і Дублін з Ірландскай рэспубліканскай арміяй (IRA). Яго вынікам стала славутая Дамова добрай пятніцы, якая спыніла тэрор у Паўночнай Ірландыі. Сярод тых, хто выступае за імпорт ірландскага досведу ў Іспанію, — былы прэзідэнт Паўднёвай Афрыкі Фрэдэрык Вілем дэ Клерк.

Рэакцыя іспанскага палітыкуму на з'яўленне «Sortu» супярэчлівая. Практычна ўсе баскскія партыі, нават тыя, якія канкуруюць з *izquierda abertzale*, віталі яе стварэнне. Яны таксама заклікалі Мадрыд дапусціць партыю да ўдзелу ў вясновых выбарах.

Падтрымалі «Sortu» ўсе скарыні левыя арганізацыі Іспаніі. Логіка тут наступная: каб нешта забараніць, спачатку павінен быць зафіксаваны факт злачынства, а актывісты «Sortu» пакуль дзейнічаюць у рамках заканадаўства.

У той жа час іспанскія правыя кансерватыўныя партыі бачаць у «Sortu» пераемніка «Батасуны». Іх пазіцыя вельмі катэгарычная. «Не можа быць іншага варыянту для левых нацыяналістаў, акрамя поўнага роспуску іх арганізацыі, складання зброі і просьбы праба-

чэнні ў сваіх ахвяр, асуджэння гвалту, падпарадкавання імперыі закона», — гаворыцца ў пастанове Народнай партыі. Натуральна, народнікі выступаюць супраць легалізацыі «Sortu». Іх падтрымліваюць сябры шматлікіх арганізацый, ахвяр тэрору ЕТА.

Іспанская сацыялістычная рабочая партыя (PSOE), якая фармуе нацыянальны ўрад, займае апартуністычную пазіцыю. PSOE разглядае адмову «Sortu» ад метадаў гвалту як вельмі важны крок наперад, аднак не дастатковы. Як гаворыцца ў рэзалюцыі сацыялістаў, «Sortu» павінна адмовіцца ад ідэнтыфікацыі з забароненымі раней арганізацыямі. У дадатак PSOE кажа, што адной маніфестацыі супраць тэрору за надта мала. Патрэбна больш часу, каб пераканацца, што «Sortu» не будзе клонам «Батасуны».

Нягледзячы на тое, што грамадская думка ставіцца да «Sortu» дастаткова асіярожна, прэса ўпэўненая, што легалізацыю нацыяналісты ўсё ж атрымаюць. Гэта дае падставы правай апазіцыі казаць пра наяўнасць нейкіх тайных перамоваў паміж урадам Хасэ Луіса Радрыгеса Сапатеры і кіраўніцтвам ЕТА. Падобныя чуткі ствараюць атмасферу інтрыгі, вынікі якой прадказаць пакуль немагчыма.

У гэтым плане ірландскі варыянт таксама выключыць нельга. Праўда, тут ёсць адна праблема. Падпісваючы Дамову добрай пятніцы, IRA прызнала, што Паўночнай Ірландыя з'яўляецца часткай Аб'яднанага Каралеўства. Ці гатовыя баскскія нацыяналісты дэкларатыўна ахвяраваць правам на незалежнасць, прызнаўшы сваю радзіму складовай часткай іспанскай дзяржавы?

▶ ПАЛІТЫКІ ТЫДНЯ

ІААНА КЛЮЗІК-РАСТКОЎСКАЯ

Іаана — лідар партыі «Польшча важней за ўсё» (PjN). PjN — прадукт расколу кансерватыўнай партыі «Права і Справядлівасць» (PiS), які адбыўся ў лістападзе мінулага года. Раскольшчыкі стартвалі дастаткова добра, аднак да новага года іх рэйтынг упаў. Усе казалі, што PjN паўтарыць шлях партыі Януша Палікота, якая адкалолася ад ліберальнай «Грамадзянскай платформы» (PO). Аднак PjN аказалася больш паспяховым праектам. Адпаведна апошнім апытанням, партыя Іааны мае ўсе шансы трапіць у парламент на наступных

парламенцкіх выбарах (яны, па ўсіх прагнозах, будуць прызначаныя на кастрычнік). Між тым, PiS не пакінуў намеру адсунуць PjN у маргіналы. Так, у PiS лічаць, што партыя Кулюзік-Расткоўскай не мае права займацца тэмай катастрофы ў Смаленску.

ІЛЬХАМ МУСАІД

22-гадовая студэнтка праславілася на ўсю Францыю пасля таго, як выставіла сваю кандыдатуру на выбарах у рэгіянальны парламент і фігуравала на публіцы і ў рэкламе выключна ў паранджы. На думку Ільхам і кіраўніцтва траціскай «Новай антыкапіталістычнай партыі» (NPA), сяброўкай якой яна была, дэмарш з паранджой быў добрым пратэстам супраць забароны ісламскага адзення, што ініцыяваў прэзідэнт Нікаля Сарказі. Выходка была вельмі супярэчлівая. Феміністкі, якія ўваходзілі ў NPA, вырашылі, што прапаганда паранджы — замах на роўнасць палоў. Шмат хто з іх пакінуў партыю. Аднак зараз папулярнасці Ільхам аказалася мала. Яна і яе прыхільнікі вырашылі пакінуць шэрагі трацістаў і заснаваць сваю партыю. Партыя называецца «Справаваць марыць». Па словах дзяўчыны, NPA яе расчаравала, і яна разам з сябрамі вырашыла стварыць новы праект. Новая партыя мяркуе заняцца перш за ўсё праблемай расізму. Што да электаральных перспектыв, то партыя пакуль арыентуецца на мясцовыя выбары.

ЭДУАРД ЛІМОНАЎ

На незарэгістраваную Нацыянал-бальшавіцкую партыю (НБП), лідарам якой з'яўляецца Лімонаў, пачаўся незразумелы эканамічны ціск. Дэпартамент эканамічнай бяспекі МУС пачаў расследаванне фінансаванне партыі ў некаторых сяброў арганізацыі. Актывісты НБП быццам датычныя да стварэння плячоўкі, якая займалася незаконным адмываннем грашовых сродкаў, частка якіх ішла на фінансаванне адной з экстрэмісцкіх арганізацый НБП. Распачата крымінальная справа па прыкметах злачынства, прадугледжанага артыкулам «Незаконная банкаўская дзейнасць». Самі нацболы кажуць, што абвінавачанні — хлусня. Па словах Лімонава, НБП наогул не існуе, і нават сярод былых актывістаў НБП ніхто нікуды не прыцягнуты. «Вакол мяне няма людзей, якія былі б прыцягнуты да судовай адказнасці. Звярніцеся ў ДЭБ і спытайце, чаму яны хлусяць», — кажа Лімонаў. Эксперты лічаць, што «наезд» на Лімонава звязаны з будучай выбарчай кампаніяй, аднак цалкам зразумець сітуацыю пакуль цяжка. Некаторыя кажуць, што за ўсім стаіць групка Нямцова, які хоча быць асноўным кандыдатам ад апазіцыі.

▶ ЛЁСЫ. ПРАЦЯГ

Аповед Барыса Пятровіча (Сачанкі) адкрывае партрэтную галерэю маёй чарговай кнігі, якая будзе цалкам друкавацца ў «НЧ». Калі выйшлі «Лёсы», я думаю, што ўсіх (50 чалавек) там «перапісаў». Акадэмік Радзім Гарэцкі з гэтым не пагадзіўся, а на наступны дзень старшыня БАЖ Жанна Літвіна экспромтам назвала некалькі дзесяткаў прозвішчаў. Гэтых людзей я і лічу тымі, хто прэзентаваў ідэю стварэння «Лёсы. Працяг». Письменнікі і паэты для маіх кніжак пішуць самі, і зусім не таму, што я люблю, калі працуюць іншыя. Проста так становіцца больш відэаочнай іх прафесійная вартасць і зразумела, чаму яны займаюць розныя «літаратурныя» пасады.

Аляксандр Тамковіч

Дзіўна, але я памятаю, як нарадзіўся. Памятаю свае першыя хвіліны на гэтай зямлі. Кажуць, што гэта немагчыма. Што памяць чалавечая пачынае працаваць з двух-трох гадоў, а таму першыя ўспаміны могуць быць толькі з таго часу, не раней. Але ж я памятаю.

Перапытваў потым у мамы, як гэта было, і ўспаміны нашыя супадалі. Як і крыху пазнейшыя, пра якія яна і сама забыла. Скажам, пра тое, як мяне хрысцілі — мне было тады паўтары гады. І я памятаю завейную зіму, сані з параю коней, на якіх мы ехалі да бліжэйшай чыгуначнай станцыі, і паравоз, увесь схаваны ў белым-белым дыме. Часы былі хрушчоўскія, і бліжэйшая царква знаходзілася ў Васілевічах — гэта кіламетраў сорак ад нас. Памятаю бацьку свайго і бацьку хроснага. Дарэчы, бацька мой быў камуністам, чым вельмі ганарыўся, але пры гэтым пахрысціў не адзін дзесятка вясковых дзетак. І згадваю, як калі я быў недзе ў дзявятым класе, у раённай газеце з'явілася нататка пад назвай «Камуністы хрысціць дзяцей», галоўным героем якой быў мой бацька, а падпісаная яна была... васілевіцкім папам. Бацька моцна перажываў, баяўся, што выключыць з партыі, але ўсё абышлося вымавай.

Дык вось, нарадзіўся я сонечным ранкам 17 ліпеня 1959 года ў вёсцы Вялікі Бор Хойніцкага раёна. Так запісана ў метрыках. Бо насамрэч я нарадзіўся ў суседняй вёсцы Партызанская, дзе была бальніца. Бальніцу з Вялікага Бору перанеслі туды пасля вайны, бо нашу вёску напачатку лета 1943 года немцы спалілі. Цалкам, не засталася ніводнага дома. Вёска была па-палашуцку вялікая, доўгая, выцягнутая на выспе паміж двума балотамі кіламетраў на пяць. Немцы зайшлі з боку Хойнікаў і паспелі акружыць толькі палову вёскі. Жыхары другой паловы ўцяклі ў лес.

Сталася так, што бацька мой жыў у акружанай частцы, і яго разам з сям'ёй вывезлі ў Германію, а сям'я маці, пад аўтаматнымі чэргамі, па высокім ужо жыццё ўцякла ў лес. І маці і бацька часта ўспаміналі вайну. Бацька пра жыццё ў Германіі згадваў добра: там ён упершыню ўбачыў белы хлеб і цукеркі. Баўэр, у якога жыла і працавала іх сям'я, трапіўся чалавечны, усяляк дапамагаў ім і не крыўдзіў. Пазней Віктар Корзун і Кася Камоцкая знялі пра гэта фільм, але ён «не пайшоў», бо пра немцаў (а ўсе яны... фашысты) нельга згадваць па добрану. Згадкі ж мамы пра жыццё ў лясным шалашы да вызвалення былі жудасныя. Голад, холад, кару грызлі, казалі яна. Не лягчы было і потым, калі на пачатку зімы вярнуліся ў вёску на папалашча. А яшчэ вызваліцелі адразу ж забралі ў войска яе

бацьку, якога напрыканцы лета 1941 года маці (мая бабуля) выкупіла ў немцаў з палону ажно ў Бабруйску, куды хадзіла пешкам. І засталася маці маёй мамы з пяццю дзецьмі на папалашчы, на голым снезе. Нацяпеліся гора. Асабліва ўспаміны пра вайну абвастрыліся, калі немцы пачалі даваць кампенсацыю тым, хто працаваў у Германіі (а такіх у нас была, я казаў, палова вёскі). Мама з крыўдай гаварыла: «Мы гаравалі тут у голадзе і холадзе, і нам твае камуністы нічога не плацяць, а вы там жыллі ў цяпле і елі прысмакі, і вам цяпер яшчэ грошы даюць».

Зразумела, бацькі мае родам з гэтае вёскі, дзяды і прадзеда адсюль таксама, праўда, ведаю іх да пятага колена толькі па імёнах.

Варта колькі словаў сказаць пра маю вёску, цяпер чарнобыльскую, але, дзякуй Богу, зачэпленую краем і неадселеную. Заснавалі яе, паводле няпэўных звестак, напрыканцы шаснаццацігага пачатку сямнаццацігага стагоддзя казакі, якія сышлі сюды з Запарожскае сечы (думаю, некалі адсюль туды яны і пайшлі, таму і вярнуліся дамоў). Таму ў вёсцы было пяць-сем асноўных прозвішчаў, і ўсе з канчаткамі на ўкраінскі манер. Але мова была цалкам беларуская з некаторымі паляшучкімі адметнасцямі. Прычым непадобная нават на блізкую — праз балота — мележаўскую. У іх аканне — бацько, матко, — у нас аканне — бацька. Пра маю дарэвалопыўную вёску пісаў Чэслаў Пяткевіч: у ягонай кнізе «Рэчыцкае Палессе» ці не палова звестак запісана ў маёй вёсцы, дзе ён жыў. Цікавы народ вялікаборцы, творчы. Адзін толькі прыклад: з нашае вёскі выйшла некалькі беларускіх пісьменнікаў: Барыс Сачанка, Алесь Шлег, Змітро Вяспалы. Шмат журналістаў, навукоўцаў, выкладчыкаў ВНУ. Іншай такой вёскі ў Беларусі я не ведаю, ды і не кожны горад можа пахваліцца такімі землякамі. Барыс Сачанка — брат майго бацькі, Змітро Вяспалы — брат мамы. Шлег — таксама недалёка радня.

Паколькі так на мне сышлося, то нібыта сам лёс наканаваў быць пісьменнікам. Але ў дзяцінстве я, як большасць маіх аднагодкаў, на якіх прыпалі першыя палёты ў космас, марыў стаць касманаўтам. Адназначна. Потым пра гэтую мару давялося забыць, бо ў адзінаццаць гадоў я патрапіў у бальніцу і на доўгія тры гады быў выбіты нават з заняткаў у школе. У Хойніках мяне білі і залічылі, калі б дзядзька Барыс не перавёз у Мінск да земляка прафесара Саўчанкі, тады міністра аховы здароўя, дзякуючы якому я патроху і выкараскаўся са сваёй хваробы, як казалі тады, — перарос.

Дзіўлюся цяпер: Барыс Іванавіч быў дужа заняты, працаваў тады ў «Полымі», потым

ЖЫЦЦЁ БАРЫСА

сакратаром Саюза пісьменнікаў, але ледзь не кожны дзень прыязджаў да мяне ў бальніцу. Усе ведаюць, якім ён быў кніжнікам і якая ў яго была бібліятэка. Я страшна любіў чытаць — а чым было тады заняцца ў бальніцы: тэлевізара не было, тым болей — інтэрнэту, хіба карты ды шахматы. Барыс Іванавіч за тры тры гады перавёз мне на працытанне значную частку сваёй бібліятэкі. Спачатку дзіцячую літаратуру — пра ўсіх тых Васьюкоў Трубачовых ды Віпек Малеевых, Чынгачыкаў ды Ацэлаў, а потым і класіку рускую ды замежную. Я кажу цяпер, што курс маладога байца прайшоў тады. А таму, калі паступіў на журфак БДУ, некаторыя мае аднакурснікі здзіўляліся: вясковы хлопец, а такі начытаны. Болей за тое, да таго часу я адшоў ад класічнай літаратуры і захапіўся авангардам пачатку мінулага стагоддзя: акмеісты, футурысты, дадаісты. Яшчэ адзін штырх: у бальніцы я ляжаў у дарослым аддзяленні, трапілі ў тое аддзяленне не самыя простыя людзі, больш начальства ды інтэлігенцыя, часы былі такія, што яшчэ памяталася хрушчоўская адліга, і частыя былі размовы пра сталінізм ды рэпрэсіі, па руках гулялі кнігі пра гэта, якія я не прамінаў чытаць нат пры святле вулічнага ліхтара, бо ў адзінаццаць вечара святло выключалі. І тады я прывучыўся слухаць замежнае радыё — розныя «паклёпнікі»: «Голас Амерыкі», «Бі-бі-сі». Таму, калі вярнуўся дамоў, першай справай папрасіў бацькоў набыць мне радыёпрыёмнік.

Пачаў спрабаваць нешта пісаць яшчэ ў школе. Але доўга нікому не паказваў напісанае. Бо пісаў я не

другое і трэцяе — у Карэліі. Кожны будатрад неймаверна насычаны падзеямі, асабліва апошні, калі я быў камандзірам: усё-ткі адказаць не толькі за сябе, але яшчэ і за тых хлопцаў і дзяўчат, якія табе паверылі, — выпрабаванне не з простых. Ну і, вядома, журналісцкая практыка на Сахаліне. Як праявіў я пра сябе, грунтуючыся на фактах са сваёй біяграфіі, амаль не пісаў (з таго ж бальнічнага дзяцінства хіба адзін кароценькі аповед, а з будатрадаўскага — ні слова), бо некалі ўзяў сабе за прынецп «выдумваць праўду», зыходзячы з жыцця, а не браць яе голую і занатоўваць. Вось толькі хіба аповесць «Пуціна» найбольш аўтабіяграфічная — там я распавядаю пра сваю паездку ў камандзіроўку на Курьылы, на востраў Шыкатан. А ўвогуле ўспамінаў ад той практыкі хапіла б не на адзін раман, асабліва пра нашае вяртанне дамоў на цягніку праз увесь СССР ад Уладзівастоку да Мінску. Але тыя часы адышлі ў гісторыю і, мне падаецца, сталі неактуальнымі — засталіся хіба як факты мінулага, пра якое альбо добра, альбо ніяк. Але добрага якраз было мала.

Дэбютаваў позна. У 29 гадоў. Першая кніжка выйшла ўвогуле ў 33. Журналісцкая праца не адпускала. Сельгасаддзел «Гомельскай праўды» выдаў мазгі. Апроч таго і сам я не дужа спышаўся з публікацыямі, хоць такія мажлівасці былі. І хто яго ведае, калі б Сяргей Дубавец, пераехаўшы з Гомеля ў Мінск, не ўзяў мае аповеды і не надрукаваў адзін у «Крыніцы», а другі ў зборніку «Тутэйшых», то ці ўвогуле адважыўся б я іх друкаваць. Ну а, як той казаў, хто пачаў — той ужо не пачынаючы. Пазней, скарыстаўшы «службовае становішча», надрукаваў у «ЛіМе» свае «Мроі» — як цяпер кажучы, мікрапрозу, мініяцюры, пісанья на мяжы явы і сну, калі я стомлены прыходзіў з працы і адпускаў галаву на волю: пісаў тое, што хацелася, і так, як хацелася. Далей былі нізкі аповедаў «Трызненні», «Непатрэбныя рэчы», «Фрэскі», «Піліпікі». Тое, што раней успрымалася творчымі пошукамі, эксперыментарствам, «авангардам» у параўнанні з тагачаснай беларускай літаратурай, сёння ўжо так не выглядае, бо маладзейшыя пайшлі далей.

Праца ў «Гомельскай праўдзе» — доўгіх шэсць гадоў. Пры ўсім пры тым — слаўныя былі часы. Пачалася перабудова. Пры газеце мы з Сяргеем Дубавцом стварылі моладзевое аб'яднанне, якое потым перарасло ў гомельскую «Талаку», якая існуе і па сёння і на базе якой узраслі ці не ўсе дэмакратычныя суполкі ды партыі гораду. Дзіўна, але беларускамоўнай моладзі ў, здавалася б, самым русіфікаваным беларускім краі аказалася няма. «Мы будзем змагацца за незалежную Беларусь нават са зброяй у руках», — наіўна гаварылі мы між сабою. І ніхто не думаў, што «волат на гліняных нагах» і сам разваліцца праз пяць гадоў. Так, калі б не перабудова, то здзець бы нам усім далёка з тымі думкамі пра незалежнасць. Такім чынам, менавіта там, у Гомелі, адбылося і

так, як усе і, мякка кажучы, трошкі не пра тое. Ну не сапрэалізм то быў. Калі адважыўся нарэшце недзе на другім курсе журфаку паказаць колькі аповедаў Барысу Іванавічу, ён прачытаў і сказаў: «Табе рана яшчэ так пісаць...» Я і зразумеў яго, і не зразумеў. Адзін з тых аповедаў («Развітанне») друкаваўся потым у маёй першай кнізе. Пра бабульку, якая збірала міласціну. Ну хіба ж можна было тады (1980 год) пісаць пра савецкіх жабракоў? Да таго ж яна ў мяне была каханкай паліца і адсядзела за гэта ў лагерах. Карацей, дэбют у літаратуры давялося адкласці на гады.

Школу я скончыў на тры гады пазней за сваіх аднагодкаў, але, паступіўшы на журфак, многіх хлопцаў-аднакурснікаў, якія адслужылі ў войску, нагнаў — Сяргей Дубаўца, Ігара Герменчука, Сяргея Астраўца. Увогуле, і тут мне пашанцавала — курс наш быў дужа багаты на таленты. Дружны і... надзвычай беларускі. Дакладней, беларускамоўна арыентаваны. Хлопцаў я ўжо назваў, а з дзяўчат Таню Сапач (цудоўная паэтка, якая нядаўна трагічна загінула) і Віялету Яфіменка нават на трэцім курсе (1982 год) прымуслі перавесціся на завочнае аддзяленне за вечарыну, прысвечаную Максіму Багдановічу, на якой яны прачыталі верш «Пагоня».

Цяпер падаецца гэта дзіўным і немажлівым, але яно было. Беларусам сябе адчуваў заўсёды. І пісаў па-беларуску. Але на журфаку бліжэй сышоўся з хлопцамі, якія пісалі па-руску. Цяпер яны ўсе расейскамоўныя пісьменнікі — Радзік Лапушын, Валодзя Сотнікаў, Валодзя Сямечык — і жыўць за межамі Беларусі. Стаў і сам спрабаваць пісаць па-руску, прыдумаў сабе ідэю-фікс: ажыўляць рускую мову беларускімі слоўцамі гэтак, як Шукшын сваімі алтайскімі, каб глядзеліся яны ў чужой мове не барбарызмамі, а арганічна, прыгожа. Не атрымаўся. Не ўлазілі мае героі і мае апісанні іх думак, нашай прыроды ў рамкі рускай мовы, вытыркаліся, не былі жывымі і жыццёвымі — сапраўднымі, хоць ты крычы. І ўрэшце вярнуўся да беларускай мовы. Але тое ўжо было ў Гомелі, дзе па размеркаванні мы сталі працаваць разам з Сяргеем Дубавцом у абласной газеце.

Са студэнцтва найбольш памятна тры будатрадаўскія леты. Першае — на Пскоўшчыне, непадалёку ад пушкінскіх мясцінаў,

ПЯТРОВІЧА

маё канчатковае далучэнне да незалежнага руху, бо, шчыра прызнаюся, у студэнцкія гады хоць і бываў на нейкіх імпрэзах «Майстроўні», ладжаных маімі аднакурснікамі, але ўдзел у іх не браў. Больш за тое, назіраў за гэтым трэшкі так скептычна: песні спяваюць, святы ладзяць.

У 1990 годзе пераехаў у Мінск. Спачатку на працу ў «Звязду», а праз чатыры месяцы перайшоў у «ЛіМ». Дыхалася тут лягчэй, ды і сама праца была больш творчай. Прыдумаў сабе рубрыку «Кола дзён», якую рабіў фактычна адзін, хіба падчас адпачынку падмяняў тагачасны галоўны рэдактар Мікола Сымонавіч Гіль. Думаю вось, калі б сабраць тыя «колы» ды выдаць, быў бы сапраўдны летапіс тых гадоў, бо стараўся

падбіраць самыя адметныя падзеі і каратка пракаментываць іх. Памятаю, да прыкладу, што ледзь як не трагедыя была ўспрынятая мною вестка, што Беларусь стане прэзідэнцкай краінай. Я быў за парламенцкую — як ідэальную для тагачаснай Беларусі. Прынамсі, гэта не прывяло б да канцэнтрацыі ўсёй улады ў адных руках і да дыктатуры. Тое, чаго баяўся, здарылася, а таму з 1997 года далучыўся да праваабарончага руху, да «Вясны» Алеся Вялічкага. Як журналіст да апошняга часу рабіў «вясноўскі» бюлетэнь «Права на волю».

У 2002 годзе, у траўні, калі ў дзяржавы «дайшлі рукі» да пісь-

менніцкага друку, пачалася, як вобразна назваў Сяргей Іванавіч Законнікаў, «касценізацыя» літаратуры. Тады я вырашыў, што заставацца працаваць у падкантрольным, падцензурным «Польмі» (у 2000 годзе перайшоў сюды з «ЛіМа») не змагу. Сама сабой паўстала ідэя стварэння незалежнага літвыдання. Спачатку я думаў, што ўдасца гэта зрабіць разам з Законнікавым, але ў яго была свая каманда, у якой мне месца не знайшлося. І тады я падумаў — няхай будзе два выданні: адно для старэйшых пісьменнікаў, другое — для маладзейшых.

Так паўстаў «Дзеяслоў». Чаму такая назва? Слоўца надта ж добрае беларускае, шматзначнае, сімвалічнае: і слова тут, і дзея. Яшчэ ў дзевяностыя гады пры

«ЛіМе» мы хацелі стварыць дадатак з такой назвай, а потым, калі Людміла Рублеўскай прапанавалі весці літаратурную перадачу на радыё, і яна доўга не магла прыдумаць назву, я сказаў ёй, што маю адно магчымае слоўца, якое будзе адразу прынятае. Яна не паверыла, але, сапраўды, назву прынялі, і перадача «Дзеяслоў» выходзіла на беларускім радыё да «Дзеяслова» папяровага з год. А потым назва гэтая спатрэбілася і мне самому.

Калі пачыналі, і не думаў, што давядзецца дайсці аж да пяцідзясятага нумару. Думаў, зробім нумар другі, і ва ўладзе апамятаюцца, што ўчынілі нешта не тое са сваім холдынгам. Не апамяталіся. Давялося брацца за справу ўсур'ёз. Пра тое, што значыць рабіць часопіс у сённяшніх умовах — асобная і доўгая размова. Але важна, што ўдалося захаваць абраны рытм і штодвумясяцый рэгулярна, без збоў і пропускаў часопіс прыходзіць да сваіх чытачоў і аўтараў. Што будзе далей

— не загадваю. Але пяцьдзясят нумароў — гэта пяцьдзясят тамоў анталогіі беларускай літаратуры і літаратурнага жыцця за прамінулыя восем гадоў. Бяру першы нумар, другі, чытаю і бачу, што сапраўдная літаратура, як і добрае віно, з гадамі робіцца толькі смачнейшай.

Зноў жа, паралельна, з верасня 2002 года працую яшчэ і на грамадскіх пачатках наместнікам старшыні Саюза беларускіх пісьменнікаў. Розных клопатаў вышэй галавы, а таму на працу на сябе, на ўласна творчасць часу амаль не застаецца, пішу мала. Апошняя, што надрукаваў улетась, — аповесць «Плошча: гісторыя аднаго каханьня», прысвечана яна ў значнай ступені падзеям вясны 2006 года.

Што яшчэ дадаць? Жанаты. Жонка Людміла родам з Гомелю. Сваім двум сынам кажу, каб паянест ехалі ў Гомель, бо там жывуць самыя прыгожыя дзяўчаты ў Беларусі. Не — самыя прыгожыя ў свеце.

▶ СПЕВЫ САЛІДАРНАСЦІ

ТУТ ПАВІННА ГУЧАЦЬ БОЖАЕ СЛОВА!

Анатолий МЯЛЬГУЙ

Змаганне за вяртанне цэркваў і касцёлаў вернікам — адна з ярскіх старонак найноўшай беларускай гісторыі. Гэты чын мог стаць прывілеяй жыхароў ці адной вёскі, ці гарадской суполкі прыхаджан, але вернікам увесь час даводзілася сустракацца з неразуменнем дзяржаўных органаў на месцах.

Зараз такая барацьба вядзецца за вяртанне касцёла і кляштару ў самым сэрцы горада — на плошчы Свабоды. Цяперашнія забудовы і інвестары вырашылі, што кляштар бернардынаў і касцёл св. Язэпа, які быў заснаваны ў 1624 годзе, неметазгодна вяртаць да жыцця ў тым выглядзе, у якім яго ведалі жыхары горада на працягу амаль чатырох стагоддзяў. Закарцела «сшибнуть деньгу» — абсталяваць касцёл і ўнікальны кляштарны комплекс пад баўляльна-гатэльны комплекс.

І гэта пры тым, што прэзідэнт у свой час, калі наведваў пускавыя аб'екты Верхняга горада, даваў даручэнне тагачаснаму кіраўніцтву сталіцы і будаўнікам як мага больш ашчадна і дакладна ўзнаўляць гістарычную спадчыну краіны, якая належыць усяму беларускаму народу! Але бачна, што меркантильная ідэя моцна засела ў галовы цяперашніх «рэстаўратараў». Цікава, як будуць пачуваць яны пасля ўсяго гэтага, калі замежнікі, якія наведваюць Мінск, запытаюцца: няўжо ў Беларусі будуць гатэлі ў стылі барока? Цяжка будзе зразумець цывілізаванаму чалавеку, што гэта канфіскаваны ў вернікаў касцёл, і яму прапануюць заначаваць і згуляць у рулетку ў гэтых святых, намоленых сценах.

Цяпер каля сцен кляштару бернардынаў і касцёла св. Язэпа ў любое надвор'е ідуць набажэнствы, з вернікамі, якія змагаюцца

Гурт «Рэха» і Андрэў Такінданг

Андрэй Плясанаў

Таццяна Беланогая

за вяртанне святых гараджанам, салідарныя многія прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі, пісьменнікі і музыканты. Але як зрабіць так, каб іх голас стаў чутны як мага большай колькасці сумленых людзей, для якіх спадчына беларускага народа — не пусты гук? Безумоўна, у такіх умовах патрэбны неардынарныя крокі, напрыклад, пашыраць звесткі пра лёс касцёла і кляштару ў асяродку карыстальнікаў сацыяльных сетак, праводзіць канцэрты салідарнасці за вяртанне святых вернікам.

Вось такі канцэрт-малітва, першы за гісторыю змагання за касцёл і кляштар на плошчы

Свабоды, на мінулым тыдні быў праведзены ў канцэртнай зале Чырвонага касцёла. Яго арганізатарам выступіла «Маладзь БХД — Маладзья Хрысціянскія Дэмакраты». Уступным словам яго распачаў ксёндз Віталь, які адзначыў, што ў культуры ўстаўлена павінна чыніцца малітва, вывучацца Слова Божэ, гучаць рэлігійная музыка. І таму цяпер патрэбна агульная малітва, каб біблейскае выслоўе: «Ойча, даруй ім, бо не ведаюць, што робяць» (Лк. 23–34) дайшло да сэрцаў гэтых людзей, і агульная мэта вяртання святых была дасягнутая.

Аналагічныя высновы і малельныя заклікі сталі лейтмотывам усіх музычных нумароў, што гучалі ў гэты вечар са сцэны канцэртнай залы Чырвонага касцёла. Першым сваімі ўспамінамі і думкамі падзяліўся са слухачамі, якія запоўнілі канцэртную залу, вядомы рок-бард Андрэй Плясанаў. Яго песні грамадзянскага і лірычнага гучання «Наша спадчына», «Шукальнікі сэнсу», асабліва «Добрай табе раніцы, Беларусь!» адразу задалі канцэртнай праграме ноту, адпаведную той высокай мэце, да якой імкнуцца арганізатары, — спрыяць вяртанню вернікам касцёла св. Язэпа і кляштару бернардынаў.

Як заўсёды, слухачы адзначылі гучнымі апладысмантамі шчырасць і лірызм Таццяны Беланогай, якая распачала сваю частку канцэрта сапраўдным хрысціянскім спевам-малітвай «Мара» з альбома «Дзвюхкроп'е». Мелодыя песні і яе словы як нельга лепш падыходзілі да агульнай танальнасці канцэрта і думак тых, хто сабраўся ў Чырвоным касцёле. Таццяна парадавала слухачоў і новай песняй на верш Анатоля Сыса «Дзеці неба», у якой так ярка быў падкрэслены меладызм і рытм яго пранізлівай паэзіі.

Фальклорнымі мелодыямі парадаваў слухачоў і знакаміты лідар гурта «Палац» Алег Хаменка. Не трэба здзіўляцца, што песні Алега і яго каманды нашыя слухачы ведаюць на памяць і спяваюць разам усе іх творы: ад «Чужых дзевак» да «Кола грукатала». Іх гармонія і пачуцці — з народных крыніц. Тое ж можна казаць і пра творчасць гасця канцэрта — аршанца Андрэя Мельнікава, чые песні сталі сімвалам змагання, няскоранасці тых беларусаў, якія паўсталі ці то на абарону дэмакратыі, ці роднай мовы, ці то за вяртанне вернікам іх святых.

Цікавым падалося выступленне ўжо папулярнага ў моладзевым асяроддзі барда Цёмаса, якому дапамагалі ўдзельніцы хору Чырвонага касцёла. Яго творы напоўнены хрысціянскім святлом, імкненнем з дапамогай

лірычных вобразаў паставіць пытанні, адказы на якія шукае сёння моладзь. А тое, што бард знайшоў ключык ад сэрцаў слухачоў, засведчыла выкананне ім «Малітвы Кірылы Тураўскага», якую моладзь з энтузіязмам праспявала разам з Цёмасам.

Відавочна і тое, што сваю нішу ў хрысціянскім напрамку сучаснай беларускай музычнай культуры імкнецца заняць і яшчэ адна таленавітая спявачка — Ганна Чумакова. Выканаўца яшчэ толькі на шляху выпрацоўкі сваёй музычна-паэтычнай адметнасці, але яе голас запомніцца слухачам. Як і яе песні — лёгка запамінальныя для супольнага спеву.

Песні гурта «Рэха» і яго харызматычнага лідара Андрэя Такінданга, якія былі выкананы падчас канцэрта, выклікалі фурор у канцэртнай зале. «Рэха» — сёння адзін з перспектывных музычных калектываў, што з поспехам працуе на дзялянцы, якую займае славацкая «Крамбамбуля». Іх аптэмістычныя творы, створаныя на стыку розных музычных стыляў, ад фолка да афра-шансона і кабарэ, успрымаюцца як нешта свежае, дагэтуль не бачнае на нашай музычнай сцэне. Захапляе ўніверсальная постаць Андрэя Такінданга, які з гадамі ўдасканаліў свой артыстычны талент і беларускую мову да такой ступені, што становіцца на ўзровень самых ярскіх і ўплыўных беларускіх выканаўцаў. Калі з'явіцца магчымасць, наведайце іх канцэрты, упэўнены: «Рэха» не расчаруе!

Завяршыць канцэртную праграму, прысвечаную кампаніі за вяртанне касцёла св. Язэпа і кляштару бернардынаў у Мінску, выпала на долю Зміцера Вайццошквіча. Не трэба лішне казаць, што яго песні на вершы У. Караткевіча, Л. Дранько-Майсюка, У. Някляева прагучалі моцнай духоўнай падтрымкай тым людзям, якія, нягледзячы на неспрыяльныя ўмовы бюракратычнага ціску і людскога неразумення, нясуць слова малітвы ў абарону святых. Бо гэтага патрабуе ад іх сумленне і голас продкаў.

▶ ФЭСТ

БЕРЛІНСКІ ФЕСТЫВАЛЬ:
ІНТРЫГІ БЕЗ БЕЛАРУСІ

Андрэй РАСІНСКІ

10 лютага адкрыўся 61-ы Берлінскі кінафэстываль, які па сваёй значнасці саступае толькі Канам і Венецыі.

У галоўным конкурсе ўдзельнічаюць 17 карцінаў. Сярод іх — рэжысёрскі дэбют Ральфа Файнса «Карыалан», «Турынскі конь» вугорскага класіка Бэлы Тара, турэцкая стужка Сэйфі Тэмана «Наша вялікая гора». Маг экстрэмальных пейзажаў Вернэр Герцаг прадставіць аб'ёмную версію «Пячоры забытых сноў», а Вім Вэндэрс прэзентуе па-за конкурсам стужку «Піна» — пра харэографа Піну Бауш.

Берлінскі фэстываль вылучаецца сацыяльнымі і палітычнымі жэстамі. Скандалы не прымусілі сябе доўга чакаць. Іранскі рэжысёр Джафар Панахі, асуджаны на радзіме, з'яўляецца ганаровым сябрам журы, хаця і не можа прысутнічаць у Берліне. Затое ў нямецкай сталіцы паказваюць рэтраспектыву ягоных фільмаў.

Другі канфлікт звязаны з карцінай Кірыла Тушы «Хадар-

коўскі». Дакументальны фільм пра ўвязненага расійскага алігара быў выкрадзены з берлінскай студыі за тыдзень да фэстывалу. Але рэжысёр аднавіў стужку — і прэм'ера адбылася. Нямецкія глядачы шумна асвіталі Меркель і Шродэра, якія фігуравалі ў карціне.

А вось рэжысёр Уве Боль збіраецца судзіцца з фэстывалем за тое, што ягоную стужку «Асвенцым» адхіліла адборачная камісія. Пазоўнік праславіўся як самы горшы рэжысёр з часоў Эда Вуда-малодшага, а ягоныя стужкі стабільна маюць найніжэйшыя адзнакі з усіх магчымых.

На сёлетнім фэстывале магла прысутнічаць і Беларусь. Але гэты шанец быў пахаваны рукамі беларускіх чыноўнікаў. У конкурсе — стужка «У суботу» Аляксандра Міндадзэ. Яна прысвечаная Чарнобыльскай катастрофе і зробленая на грошы Расіі, Украіны, Германіі.

Два гады таму гутарка ішла пра тое, каб здымаць фільм пераважна на Беларусі. Але трагічная гісторыя прыйшла не даспадобы ідэалагічнай вертыкалі, бо стужка падрывала казённы аптымізм і ставіла пад сумнеў прапаганду атамных станцый.

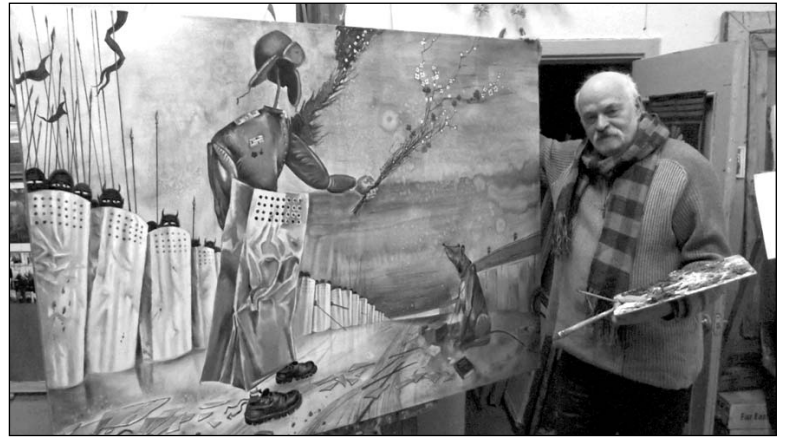
▶ ПРЭЗЕНТАЦЫЯ

У МАЙСТЭРНІ АЛЕСЯ МАРАЧКІНА

Аляксей ХАДЫКА

Знакаміты беларускі мастак, выкладчык і адзін з лідараў суполкі «Пагоня» прафесар Аляксей Марачкін спецыяльна для «НЧ» прэзентаваў сваю новую карціну — палатно «Зданы («Пераможцы»)» 2011 года.

Першае ж пытанне, якое ўзнікла пры поглядзе на твор — а ці не натхніў мастака выдатны здымак з Плошчы Незалежнасці вечарам 19 снежня 2010 года, дзе над шэрагамі згуртаваных АМА-Паўцаў пагрозліва ўзвышаецца скульптурная постаць Леніна. Відавочную сувязь са здымкам Аляксей Антонавіч адмаўляць не стаў: той рэпартажны шэдэўр яго таксама ўразіў. Дадаў толькі што бачныя з правага боку гаражы — водгук журналісцкага даследавання «Нашай Нівы» наконт гаража, з якога паходзіла паказаная на БТ выбухоўка, і які аказаўся ўласнасцю некага з адміністра-

цыі. Ну а лысая гума пры гаражах тлумачэння не патрабуе.

Варта адзначыць, што ў параўнанні з добра вядомым творам «Плошча» 2006 года, стыль якога мастак сам прызнаў «плакатным», у новым творы маэстра ўзняўся да большай ступені лаканізму і абагульнення. І палатно адразу загучала значна выразней, прыцягваючы не толькі сэнсоўнымі, але і мастацкімі якасцямі. Некаторыя яго элементы — як букет у руках пачварнай постаці-манекену ў цэнтры — сапраўдныя маленькія шэдэўры жывапісу. Як і вобразна

выразны шыхт пустадомкаў-прыблудаў з металічнымі шчытамі, над якімі, як на дзідах тэўтонцаў, узвіваюцца лукашэнкаўскія сцяжкі. Пустыя жоўтыя вачніцы, адсутнасць тулава ў цэнтральнай манекеннай постаці ў берцах: вобразы, вобразы яскравыя і трапныя. Такім чынам, адказ на пытанне, а ці здольнае сучаснае рэалістычнае мастацтва быць і актуальным, і выразным — вырашаецца ў станоўчы бок у нас на вачах.

Аляксей Антонавіч дэклараваў, што шырокая публіка хутка зможа ўбачыць яго новы твор.

▶ ПАМЯЦІ СЯБРА

НЕ СТАЛА ЯНА САВІЦКАГА

Хлусілі мне,
што Я —
Толькі гліна.
Але не!
На далоні
Крышні
Я — пярэ паўлі-
на.
Ян Збазына

Малады нябожчык толькі ўпрыгожвае смерць. Гэтая эпітафія належыць баранавіцкаму паэту Яну Савіцкаму (літ. псеўданім Ян Збазына). Тады, калі паэт пісаў гэтыя словы, то не ведаў, безумоўна, што напісаў пра сябе. 10 лютага 2011 года выбітны баранавіцкі паэт Ян Савіцкі памёр пасля цяжкай хваробы ў Берасцейскім шпіталі.

Нарадзіўся Янка 31 сакавіка 1964 года ў Баранавічах. У 1993 годзе скончыў Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы, дзе яго студэнты і выкладчыкі за прыхільнасць да беларускасці ласкава называлі «шаноўны». Ён адзін з актыўных удзельнікаў беларускага руху 1990-х. Пачынальнік скаўцкага руху ў Баранавічах і Беларусі. Удзельнічаў у заснаванні баранавіцкай філіі БАЖ, сябра АГП.

Па адукацыі Ян Савіцкі быў гісторыкам, па жыцці — філосафам, а па прызынанню стаў паэтам.

Яго творы друкаваліся ў беларускіх літаратурных выданнях («Полымя», «Малодосць», «Бярозка», «ЛІМ», «Ніва», «Дзеяслоў»), а вершы ўваходзілі ў шматлікія зборнікі. У 2004 годзе пры падтрымцы Баранавіцкай Рады ТБМ была выдадзена яго кніга паэзіі і прозы «Пыл саркафагаў». Выданне была станоўча ацэнена крытыкамі і прыхільнікамі роднага слова. Нават на бальнічным ложку Янка Савіцкі меў шмат літаратурных планаў. Хацеў выдаць яшчэ адну кнігу. На жаль, лёс склаўся па-іншаму.

Зямны шлях і творчасць Яна Савіцкага — гэта амаль сапраўдная копія жыццёвай і паэтычнай палітры Анатоля Сыса. Абодва былі таленавітымі і неардынарнымі людзьмі. Яны напісалі не шмат вершаў, але паэтычная нетрадыцыйнасць тут відавочная. Агульнае тут і тое, што паэтычны талент і іх саміх паступова забіваў алкаголь. У абодвух яскрава праяўлялася таксама і непрыстасаванасць да жыцця. Яны абодва памерлі, каб не стамляць нікога: ні Бога, ні людзей і ні саміх сябе.

Віктар Сырыца,
старшыня Баранавіцкай Рады ТБМ

▶ ГАСТРОЛІ

«АСЕРТ» У МІНСКУ

Аляксей ХАДЫКА

Да нас едзе «АСЕРТ» — 7 сакавіка ў рамках сусветнага тура, прысвечанага прэзентацыі новага альбому гурта «Blood Of The Nations», славянскія металісты з Германіі даюць сольны канцэрт у Палацы спорту.

Яны граюць гэтак жа, як гучыць нямецкая мова, — жорстка, структурна, выразна. А спяваюць па-англійску, але тэксты на няроднай ім мове пасля ранніх прастасцяў ужо даўно набылі скончаную рафінаваную паэтычнасць.

Хто з сённяшніх састарэлых прыхільнікаў не сумаваў па разбітым каханні пад гукі «Can't Stand The Night» з трэцяга альбому групы 1981 года «Breaker», на якім першасны склад музыкаў выйшаў да свайго назаву сяды пазнавальнага стылю? Тады адзін журналіст напісаў: «Ці ведаеце, як спраўдзіць — металога вы ці не? Няма чаго прасцей: калі на вашай паліцы дагэтуль няма альбому «Асерт» 1981 года «Breaker», вы зусім не разумееце, чым ёсць хэві-метал». Потым быў еўрапейскі тур «на разгарэ» ў «Judas Priest» — апошні раз, калі «АСЕРТ» хоць кагосьці «саграваў», потым — бліскучая незалежная кар'ера.

Нехта скажа: зноў у Мінск з'явіліся пенсіянеры! Песню альбо-

ма 1993 года «Objection Overruled», з прыпевам па-іспанску «Amamos la Vida» я б раіў пасля 19 снежня слухаць усім беларусам — «кышце дудоўнае», бо, як спявае ў ёй гурт, «часам багі паварочваюцца да цябе спінай, а сёння павернуцца тварам».

Новы альбом у 2010 годзе таксама атрымаў ужо вельмі добрую прэсу: «Гук ідэальна выпеставаны брытанскім апаратчыкам Эндзі Сніпам — ён дакладны, не пыхае навязлівай архаічнасцю пад «АСЕРТ» старога ўзору, прыемна прапускаючы як рыфы, так і вытанчаную мелодыку. Першае, што кідаецца ў вочы, — павышэнне хуткасці і напор». Што ж, не выпадае кова «АСЕРТ» лічаць бацькамі спід-металу — хуткага металу.

Варта дадаць, што па версіі вельмі паважанага рэсурсу DigitalDreamDoor (DDD) «АСЕРТ» займае 43-е месца сярод 100 лепшых хэві-метал гуртоў, 9-е сярод 100 найвялікшых паўэр-метал выканаўцаў, і 159-е сярод найбольш славутых рок/поп зорак свету 1980-х гадоў. Прыходзьце, слухайце: квітка на канцэрт ужо ў продажы, іх кошт — ад 85 да 215 тысяч рублёў.

▶ КІНО

ДЗЯЎЧЫНА
З ЖАЛЕЗНАЙ
ХВАТКАЙ

Андрэй КРЫНІЦЫН

«Жалезная хватка» братаў Коэнаў — стары добры вестэрн з юнай энергічнай гераіняй і бліскучымі дыялогамі. Чатыры зорачкі з пяці.

Чатырнаццацігадовая Мэці Рос, бацька якой загінуў ад кулі нягодніка, наймае прыстава адправіцца на лавіць злачынцу ў дзікіх прэрыі. Кампанію жорсткаму прыставу складае зухаваты рэйджар Лабеф. Але, насуперак волі дарослых, маленькая гераіня сама прагне ўдзельнічаць у прыгодах.

Стужка братаў Коэнаў, што намінаецца на 10 «Оскараў» дый зьяе на Берлінскім фэсце, — паўтор карціны 1969 года. Але сёлетняя вынаходка — не толькі Джэф Брыджэс і Мэт Дэйман, харызматычныя, як заўжды, але юная Гэйлі Стэйнфілд у ролі Мэці Рос. Дзяўчынка сама скакала на кані без дублёраў — нават у небяспечнай сцэне перапраўкі праз раку, сама страляла (вучыў яе гэтакім бацька).

Дзёрзкая, авантурная, моцная — як і яе гераіня — актрыса сталася адкрыццём Галівуду. А браты Коэны здзівілі публіку кананічным жанрам — суворым, юным і настальгічным.

Новы Час

Агульнапалітычная
штотыднёвая газета
Выдаецца з сакавіка 2002 г.

Галоўны рэдактар
Кароль Аляксей Сцяпанавіч

Зарэгістравана Міністэрствам інфармацыі РБ. Пасведчанне
аб дзяржаўнай рэгістрацыі № 206 ад 20 ліпеня 2009.

ЗАСНАВАЛЬНІК: Мінская гарадская арганізацыя
ГА ТБМ імя Ф.Скарыны. Адрас: 220005, г. Мінск, вул.
Румянцава, 13. Тэл.: 284-85-11.

ВЫДАВЕЦ: Прыватнае выдавецкае унітарнае прадпры-
емства «Час навінаў». Пасведчанне №64 ад 12.01.2007 г.

АДРАС РЕДАКЦЫІ І ВЫДАЎЦА:

220113, г. Мінск, вул. Мележа, 1-1234.
Тэл.: +375 29 651 21 12, +375 17 268 52 81.
novychas@gmail.com; www.novychas.org

НАДРУКАВАНА ў друкарні УП «Плутас-Маркет»
г. Мінск, вул. Халмагорская, 59 А.

Замова № 177

Падпісана да друку 18.02.2011. 8.00.

Наклад 7000 асобнікаў. Кошт свабодны.

Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы дзеля палемікі, не падзяляючы
пазіцыі аўтараў.

Пры выкарыстанні матэрыялаў газеты спасылка на «Новы Час»
абавязковая.

Рукапісы рэдакцыя не вяртае і не рэцэнзуе мастацкія творы.
Чытацкая пошта публікуецца паводле рэдакцыйных меркаванняў.